

Kalaallit Nunaata Kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinermi kingunerisassat pillugit misissueqqissaarneq

**Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit 2025-mi Aqutsisoqatigiit
sinnerlugit suliarineqartoq, aamma 2026-mi marsimi kingunerisassanik
misissueqqissaarnerup aammalu Kalaallit Nunaata kitaani Nuna
Allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarutissatut siunnersuutip tamanut ammasumik
tusarniaassutigineqarnerini iluarsineqartoq**

Imarisaa

Aallaqqaasiut.....	5
1. Nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinermut tunuliaqutaasoq	5
1.1. Kingunerisassanik misissueqqissaarnerup siunertaa.....	7
1.2. Peqqissaartumik suleriaaseqarneq.....	8
2. Sumiiffiup allaaserineqarnera	8
2.1. Sumiiffiup killiligaanera	8
2.2. Pinngortitami pissuseqatigiinnermut nunallu isikkuatigut ilisarnaatit.....	9
2.3. Atuinerit sammisaqarnerillu pioreersut.....	12
3. Inatsisitigut aqutsinikkullu sinaakkusiussat.....	13
3.1. Pinngortitamik illersuinermut inatsit	13
3.2. Ramsareqarfinnut nalunaarut	14
3.3. Avatangiisinut inatsit.....	14
3.4. Aalisarnermut piniarnermullu inatsit	14
3.5. Aatsitassanut inatsit.....	14
3.6. Takornariaqarnermut inatsit	15
3.7. Kulturikkut eriagisassanut inatsit.....	15
3.8. Kommunini pilersaarutit aqqusinikkullu angallannermut malittarisassat.....	15
3.9. Kommunit pilersaarutaat qamutinillu assakaasulinnik angallannermut malittarisassat	16
4. Nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit	16
4.1. Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut isumaqatigiissut	16
4.2. Ramasareqarfiusunut nunani tamalaani isumaqatigiissut	17
4.3. Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassanut nunani tamalaani isumaqatigiissutaat	18
4.4. UNESCO-p nunarsuarmioqatigiinnut kingornussarititaata aamma nunap allanngutsaaliukkap assigiinngissutaat	19
5. Nunamut allanngutsaaliukkap aqunneqarneranut ilusiliaq	19
5.1. Kommunit qullersatut akisussaaffeqarnerat.....	21
5.2. Nunani allanngutsaaliukkani ileqquusumik atuneq, tassungalu piniarneq ilanngullugu	22
5.3. Najukkami peqataatitsineq.....	23
6. Pinngortitamut avatangiisinullu tunngatillugu kingunerisassat	23

6.1. Uumassusillit assigiinngisitaarneri, pinngortami ataqtiginnerit nunallu isikkui.....	23
6.1.1. Uumassusillit assigiinngisitaarnerat uumasogatigiillu.....	23
6.1.2. Nunat isikkui nunallu sanna24	24
6.2. Uumassusillit nungutaanissamut ulorianartorsiortut.....	24
6.3. Silap pissusia.....	26
6.3.1. Silap pissusiata sunniutai26	26
6.3.2. Pinngortitami nalinginnaasumik pisartut silap pissusiata allannguutaanut sunniuteqartut30	30
6.4. Avatangiisit eqqakkallu31	31
7. Inooqataanikkut pissutsinut ileqqutoqqanullu kingunerisassat.....	33
7.1. Nunamik allanngutsaaliukkamik najukkami atuisuusut33	33
7.1.1. Maannakkut periaaserineqartut inuunermilu atukkat.....33	33
7.1.2. Ornigussinnaanermut pisinnaatitaaffinnullu allannguutissat naatsorsuutigineqartut.....33	33
7.1.3. Nunap allanngutsaaliukkap pingaaruteqassusianik kommunit naliliinerat37	37
Kommune Qeqertalik.....37	37
Qeqqata Kommunua38	38
7.2. Ilinniartitaaneq aamma siammarterineq41	41
7.3. Kulturikkut eriagisassat.....42	42
7.4. Najukkami inuiaqatigiit akuutinneqarnerat.....42	42
7.4.1. Kommune Qeqertalimmi innuttaasunik ataatsimiititsinerit, juuni 2025.....42	42
7.4.2. Innuttaasunik ataatsimiititsinerit Qeqqata Kommunua, maaji 2025.....44	44
8. Inatsisitigut kingunerisassat45	45
8.1. Nunaminertamik killiliineq45	45
8.2. Inatsisiliorneq pisinnaatitaaffiillu46	46
8.3. Aqutsinerup ilusiligaanera.....46	46
8.4. Nakkutilliineq nalilersuinerlu47	47
9. Aningaasatigut kingunerisassat47	47
9.1. Aalisarneq piniarnerlu47	47
9.2. Takornariaqarneq.....48	48
9.2.1. Takornariaqarnerup annertusinissaata periarfissaqarnera48	48
9.2.2. Isertitaqarnissamut periarfissat suliffissallu.....51	51
9.2.3. Peqqissutsikkut upalungaarsimaneq qimagutsitsinissamillu pisariaqartitsineq.....53	53
9.2.4. Attaveqaasersuutunik pisariaqartitsineq piujuartitsinerlu54	54

9.3. Aatsitassarsiorneq.....	55
9.3.1. Suliniutit pioreersut suliniutaaratarsinnaasullu	55
9.3.2. Illersuinerup piiaanerullu akornanni akerleriissuteqarnerit	56
9.3.3. Aningaasaqarnermut pingaaruteqassusia nalilersuinerlu	56
9.4. Kommunit	57
9.5. Namminersorlutik Oqartussat	57
9.5.1. Aningaasalersuineq – pilersitsineq, ingerlatsineq atortulersuutillu.....	57
9.5.2. Aningaasaliinerit avataaneersut.....	58
10. Sakkutuut atortui sammisaallu	58
11. Eqikkaaneq	59

Aallaqqaasiut

Kalaallit Nunaata kitaani sumiiffimmi siunnersuutigineqartumi nunamik allanngutsaaliukkanik nutaamik pilersitsinerup Kalaallit Nunaannut sunik kinguneqarnissaanik misissueqqissaarneq manna Pinngortitamut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmit suliarineqarpoq. Kingunerisassanik misissueqqissaarneq 2025-mi taamani Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut, Nunami Namminermut Avatangiisinullu Naalakkersuisuusup kissaateqarneratigut suliarineqarpoq. Misissueqqissaarnermi naatsumik nassuiaatigineqarput nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissamut tunuliaqutaasoq, sumiiffiup allaaserineqarnera, inatsisitigut aqutsinikkullu sinaakkusiussat, nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit attuumassuteqartut, aammalu pinngortitamut, avatangiisinut, kommuninut nunaqqatigiinnullu kingunerisassat, inooqataanikkut pissutsit, inatsisitigut pissutsit aamma aningaasaqarnikkut pissutsit. Misissueqqissaarneq sumiiffimmut pineqartumut nalunaarummik ineriartortitsinermik suliaqarnerup ilagaa.

1. Nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinermut tunuliaqutaasoq

Nunat allanngutsaaliukkat uumassusillit assigiinngisitaarnerisa illersornissaannut najukkamilu ineriartortitsinermik siuarsaanermut nunat tamalaat akornanni qitiusumit sakkussatut atorineqartarput pinngortitami pissuseqatigiinnermut, inooqataanermut aningaasaqarnikkullu anguniakkaanik ataqatigiissitsiffiusarmata^{1,2}. Nunat allanngutsaaliukkat sumiiffinni uumassuseqarnikkut annertuumik naleqartuni inissisimaffeqartussatut nalinginnaasumik toqqarneqartarput – soorlu assersuutigalugu uumasut navianartorsiortut, uumasut najugannaavi immikkuullarissut imaluunniit uumassusillit ingerlaaserisaat³. Nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutini soorlu Naalagaaffiit Peqatigiit Uumassusillit assigiinngisitaarneri pillugit isumaqatigiissutaanni (CBD) uumassusillit assigiinngisitaaneriniq annaasaqartarnerit unitsinnissaannut periusissatut qitiusutut sumiiffinnik illersugaasunik pilersitsisoqarnissaa inassutigineqarpoq. Nunat allanngutsaaliukkat najukkami ineriartortitsinermut iluaqutigineqarsinnaapput, nunaqqatigiillu aqutsinermut peqataatinneqarnerisigut akuersaarneqarnera inooqataanikkullu pijuartitsinissaq annertusineqassapput⁴.

Kitaani Nunamik Allannngutsaaliukkamik nutaamik pilersitsinissaq pillugu suliaq Kommune Qeqertalimmit, Qeqqata Kommunianit aamma Wild Nature Foundationimit 2020-mi aallartinneqarpoq. Kommunit marluusut kissaataat aamma Naalakkersuisuusimasut 2021-mi 2023-

¹ <https://www.unep.org/topics/nature-action/conservation-restoration-and-sustainable-use/species-conservation>

² Dudley, N.; University of Queensland, School of Earth and Environmental Sciences; Ali, N.; Kettunen, M.; MacKinnon, K. Protected Areas and the Sustainable Development Goals. Parks 2017, 23, 9–12.

³ Ramírez, F., Santana, J. (2019). National Parks and Biodiversity Conservation. In: Environmental Education and Ecotourism. SpringerBriefs in Environmental Science. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-01968-6_6

⁴ <https://www.worldbank.org/en/topic/environment/brief/nature-based-tourism>

milu akuersissuteqarnerat tunngavigalugu Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup *pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 29-mi, 18. Decembari 2003-meersumi* (Pinngortitamik illersuinnermut pillugu inatsit) §12-13 naapertorlugit nunamut allanngutsaaliukkamut sinaakkusiussassanik ineriartortitsineq ingerlateqqippaa. Aqutsisoqatigiit kommuninit, naalakkersuisoqarfimmit susassaqartunit, Wild Nature Foundationimit suliatigullu tapiliussisut attuumassutillit, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit aqunneqartut aqqutigalugit suliniutigineqartoq atuutilersinneqassaaq. Suliniut EU-mi Grøn Vækst-imut (mingutsitsinngitsumik siuariartortitsinissaq) isumaqatigiissut aqqutigalugu 2024-2027-mi aningaasalersorneqassaaq.

Nuna allanngutsaaliugaq taamaalilluni tassaavoq kommuninit kissaatigineqartoq. Nunap allanngutsaaliukkap inissisimaffissaatut kommunit kissaatigisaannut ilaapput Ramsareqarfiit pioreersut marluk⁵ aamma sermersuaq atuarlugu sumiiffik Qeqertarsuup Tunuaniit Kangerlussuarmut. Nunamut allanngutsaaliukkamut anguniakkat pingaarnerit pingasuutinneqarput:

- i) Nunamik allanngutsaaliukkamik sumiiffiup 'ilisimaneqarnerulersitsisinnaasumik' pilersitsisoqarnissaa taamaaliornikkullu takornarianit amerlanerusunit ussagarfiunissaa kommunit kissaatigaat najukkami aningaasaqarnerup assigiinngisitaartinnissaanut nukittorsarneqarnissaanullu iluaqutaasussamik.
- ii) Sumiiffiup ileqqusumik atorneqarnerata ingerlaannarnissaa kommunit kissaatigaat. Nunap allanngutsaaliukkap takornariaqarnermut inatsimmut nutaamut ataqatigiissinneratigut takornariartitsisarnermik inuussutissarsiteqarneq kommuninut aqukkuminarnerulissaaq, ileqqusumik atuinnermut akornusersuutaqqunagu peqatigisaanillu najukkami inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinnermut tapertaalluni.
- iii) Najukkani nunap pinngortitallu nalinginik Kalaallit Nunaanni nunallu tamalaat akornanni immikkuullarissunik peqarnerata nunaqqatigiinnit ilisimaneqalernissaa kommuninit kissaatigineqarpoq.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup nalilerpaa sumiiffik Kalaallit Nunaannit isigalugu nunatut allanngutsaaliukkatut inissisimanissamut naleqquttoq. Sumiiffik annertooq ataqatigiissorlu, uumasooqatigiinnut pinngortitamilu ataqatigiinnernut illersuinissamut soqutigisanik pingaarutilinnik peqarfusoq pineqarmat (nunat tamalaat akornanni aamma pingaarutilinnik Ramsareqarfiit marluk pissutigalugit) aammalu naleqartitanik nunaqqatigiinnut peqqissarfissaqqissunik pingaarutilinnik peqarmat tamatumunnga peqqutaavoq.

⁵ Masarsoqarfiit nunanut tamalaanut isumallit, pingaartumik immap timmisaasa uumaffigisaat. Taaguut Ramsareqarfik Iran-imi illoqarfiup atia – Ramsar – pinngorfigaa, tassani 1971-imio isumaqatigiissut akuersissutigineqarmat.

Tamannalu tunngavigalugu Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik aqutsisoqatigiinnik pilersitsivoq, nalunaarummut siunnersuummik suliaqartumik, tak. *Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allannngutsaaliugaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat*⁶. Nalunaarut nunap allannngutsaaliukkap killeqarfiinut maleruagassiorneranullu sinaakkusiissaaq. Nalunaarut ilisimasanik katersinerup annertuup, innuttaasunik peqataatitsinerup oqartussallu attuumassuteqartut peqatigalugit ataqatigiissaarinerup inerneraa.

EU-mut Mingutsitsinngitsumik Siuariartortitsineq pillugu sinaakkusiussatut isumaqatigiisummi pisussaaffiit tunngavigalugit nalunaarut tamanut tusarniaassutigineqartussatut Naalakkersuisunit 2025-mi akuersissutigineqartussaagalarpoq. Nalunaarutilli tusarniaassutigineqarnera Naalakkersuisut tusarniaanernut iserfissiaat aqqutigalugu 17. Decembari 2025-mi tamanut ammasumik saqqummiunneqarpoq, tusarniaanermi akissuteqarnissaq 3. Marsi 2026-mut killilerneqarluni⁷.

Kitaani sumiiffimmi siunnersuutigineqartumi nunamik allannngutsaaliukkamik pilersitsinermi iluaqutissartat ajoqutissallu kingunerisassanik misissueqqissaarnermi matumani qulaajarneqassapput aalajangersakkat, nalunaarutissatut siunnersuummi allaaserineqartut tunngavigalugit.

1.1. Kingunerisassanik misissueqqissaarnerup siunertaa

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup allagaq manna aqqutigalugu Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allannngutsaaliukkamik pilersitsinermi iluaqutissat, ajoqutissat, periarfissat aarlerinaateqarsinnaasullu ersarissarneqarnissaat kissaatigaa.

Misissueqqissaarnerup imaani pissutsit ilisimasallu, aqutsisoqatigiinnit suleqatigiinniillu innersuussisussanit, nunamik allannngutsaaliukkamik ineriartortitsinermut atatillugu pilersinneqartumit, kiisalu tamanut ammasumik tusarniaanermi pissarsiarineqartut tunngavigineqarput. Tassalu Naalakkersuisoqarfiit, kommunit, NGO-t, politiini oqartussaasut sakkutuullu isumassarsiuineri tunngavigineqarput, , taamaaliornikkut sammisat attuumassuteqartut kingunerisassanillu misissueqqissaarnermi sammisat malunnarnerusut eqqortumik ukkatarineqarnissaat qulakkeerinneqataaffigineqarluni.

⁶ Innersuussutaagallartutut sulinerimullu taaguutitut ”Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allannngutsaaliugaq” atorneqarpoq. Nunap allannngutsaaliukkap inaarutaasumik atissaa/taaguutissaa atermik unammisitsineq, Kommune Qeqertalimmit aamma Qeqqata Kommunianit ingerlanneqartussaq aqqutigalugu toqqarneqassaaq.

⁷ https://naalakkersuisut.gl/Hoeringer/2025/12/1712_nationalpark?sc_lang=kl-GL

Naalakkersuisut taamaalillutik Kitaani nunamut allanngutsaaliukkamut nutaamut nalunaarutissatut siunnersuummut atatillugu kingusinnerusukkut isummertoqarnissaannut kingunerisassanik misissueqqissaarnermik tamakkiisumik pissarsissapput.

1.2. Peqqissaartumik suleriaaseqarneq

Kingunerisassanik misissueqqissaarnermut missingiummut ilanngussassanik nunamut allanngutsaaliukkamut aqutsisoqatigiinni suleqatigiinnilu innersuussisussani ilaasortanut kiisalu naalakkersuisoqarfinnit susassaqtartunut piniartoqarpoq, imarisaanut (qulequttat) allannguutissatut siunnersuutissanik noqqaassuteqarneq ilanngullugu, kiisalu immikkoortunut aalajangersimasunut aammalu akisussaaffeqarfigisaannut aalajangersimasumut attuumaassuteqartunut oqaasertaliussassanik ilanngussinissamik (ilanngussisut immikkoortuni ataasiakkaani immikkut eqqaaneqarpoq). Kiisalu tamanut ammasumik tusarniaanermi misissueqqissaarnermi pissutsinik nutaanik saqqummertoqarpoq. Sammisanut kingunerisassanik misissueqqissaarnermi matumani erseqqissarneqartunut ilaapput avatangiisitigut, inooqataanikkut aningaasatigullu pissutsit (sammisat allattorsimaffiat tamakkiisoq imarisaata allattorsimaffiani atuarneqarsinnaavoq).

Noqqaassuteqarnermut atatillugu ilanngussisussat (taakkununga naalakkersuisoqarfiit kommunillu ilanngullugit) qinnuigineqarput kingunerisassanik misissueqqissaarnermi tunngavissat ataani allassimasut maleqqullugit:

- Kingunerisassat pitsaasut pitsaanngitsullu eqqarsaatigineqassasut.
- Immikkoortortaqarfiit/inuit piginnaasallit sulinermit peqataatinneqassasut.
- Nalilersuinerit paasissutissanik piviusunik paasissutissanillu tatiginartunik tunngaveqassasut.
- Ammasumik suleriaaseqarnissaq sulinermit qulakkeerneqassasoq.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup ilanngussassat tiguneqartut tunngavigalugit kingunerisassanik misissueqqissaarneq ataatsimut allappaa. Missingiut ataatsimoortoq kingorna aqutsisoqatigiit ilaasortaanut tusarniaassutigalugu nassiunneqarpoq. Kiisalu kingunerisassanik misissueqqissaarneq Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarutissatut siunnersuutip tamanut ammasumik tusarniaassutigineqarneranut ilaatinneqarpoq, tamatumalu kingorna oqaaseqaatit attuumassuteqartut ilanngunneqarlutik.

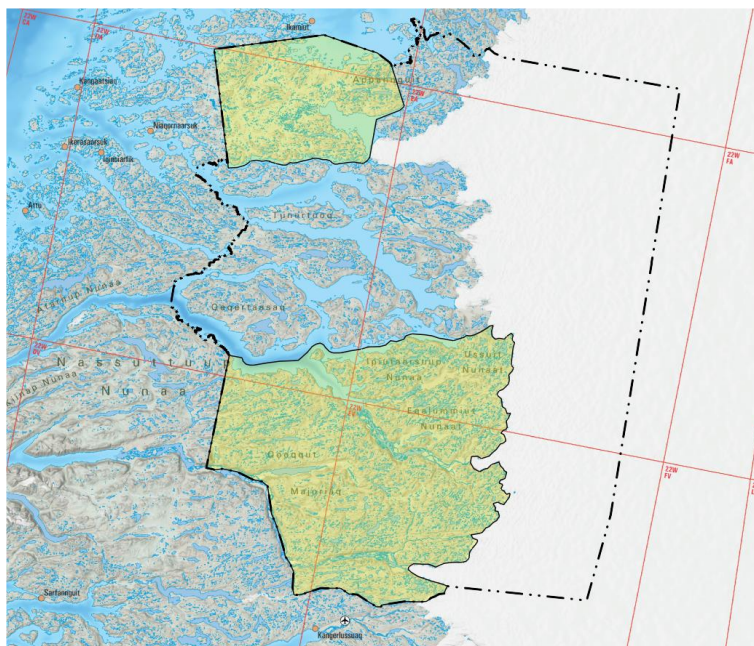
2. Sumiiffiup allaaserineqarnera

2.1. Sumiiffiup killiligaanera

Nuna allanngutsaaliugaq Kalaallit Nunaata Kitaani Qeqertarsuup Tunuata aamma Kangerlussuup akornanni sersersuup tungaannut, taassumalu ilangaatsiarsuanut sumiiffiit

sanaartorfigineqanngitsut avataanni 22.249,80 km²-nik annertussusilimmi pilersinneqartussatut siunnersuutigineqarpoq. Koordinatinik killiligaanera nassuiaateqarfiusut nalunaarummut ilanngussani nassarineqarsinnaapput.

Takussutissiaq 1. Kalaallit Nunaata Kitaani nunap allanngutsaaliugassap killiligaanissaanut siunnersuutigineqartoq, Ramsareqarfiit pioreersut marluk nalunaaqutserneqartut ilanngullugit (sungaartumik nalunaaqutsikkat).

2.2. Pinngortitami pissuseqatigiinnermut nunallu isikkuatigut ilisarnaatit

(Najoqqutarisat pingaarnerit: Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut: Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq sioqullugu tunngaviusunut nalunaarusiaq, Teknikkikkut nalunaarusiaq nr. 135, 2025⁸).

Nunami allanngutsaaliuiffiusussami nunap isikkui aamma nunap isikkuisa suussusai assigiinngitsorpasuit, aammalu isikkivia pinngortitaanersoq uumassusillillu assigiinngisitaarneraneernersoq, silap pissusaaneernersoq, nunap sannaata oqaluttuassartarineraa, sermimut tunngassuteqarnersoq, nunap isikkuata inissitsitersimaneranut tunngassuteqarnersoq, kulturikkut oqaluttuarisaaneraneernersoq apeqqutaallutik. Nunap isikkuini Nunarsuarmi nunap sannaata oqaluttuarisaanerata ingerlanerani allanngoriartorsimanernit aammalu (sermip kingullermik annertunerpaamillu siammarsimanera "Last Glacial Maximum") kingornanit ullumimut sermeqarsimanerani neriorneqarnermikkut allanngorsimanerinit, sunnersimaneqarput.

⁸ Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut: Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq sioqullugu tunngaviusunut nalunaarusiaq, Teknikkikkut nalunaarusiaq nr. 135, 2025
https://natur.gl/wp-content/uploads/2025/05/Baggrundsrapport-forud-for-etablering-af-nationalpark-i-Vestgroenland_20250520-KAL.pdf

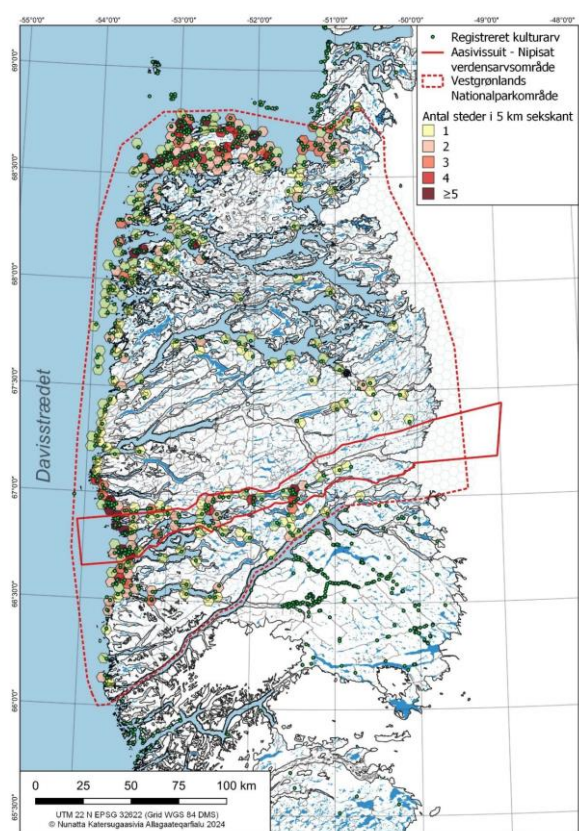
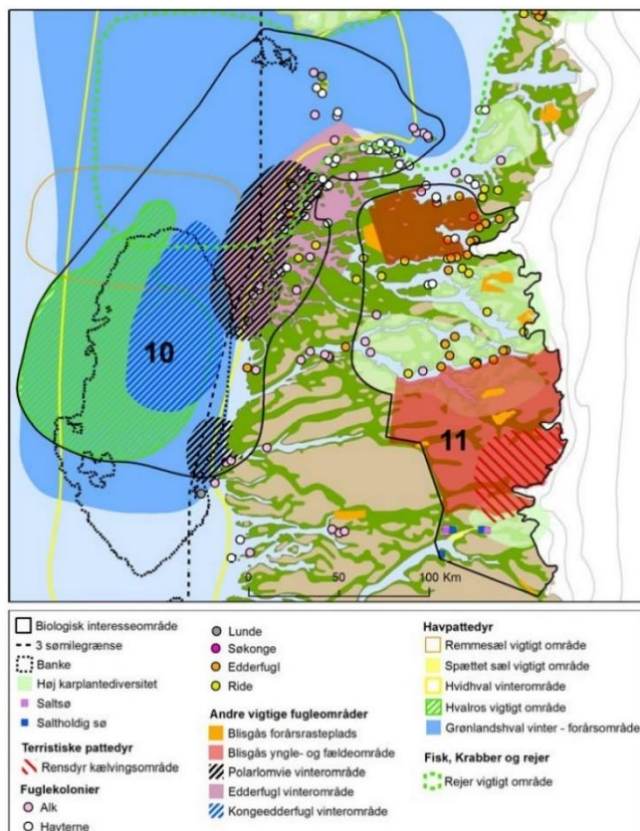

Sineriak sinerlugu qaqqallu innartaanni sumiiffimmi qaqqap ujaraasa ilutsillu ersarissumik takuneqarsinnaapput. Ukiut 1,91–1,77 milliardit missaata matuma siorna qaqqat ataqtigiit imunerisigut qaqqat qanoq pinngorsimanersut takutinneqarpoq (Nagssugtoqidiske orogenese). Nassuttuup kangerluata ilorpasinnerusortaani qaqqap ujaraani sivisuumik ineriartorfiit takuneqarsinnaapput, immap naqqani kinnerit aamma anngat kiviorarsimasut, imarpimmi pladit allanik qallerneqarsimallutik qaleriiaarsimanerat, aamma qaqqap ujaraasa aariarlutik issoqqissimanerat, naggataatigullu Palæoproterozoikumimi nunavittameersut ujararujussuit aporsimanerat ersillutik.

Nassuttuup kangerluata ilorpasinnerusortaani ilisarnaataasoq pingaarnerpaaq tassaavoq immikkut paasissutissiinikkut imaluunniit ilisimatusarnikkut naleqarnera tassanilu ilaallutik nikinnerit sumiiffii, nunap qaavata nikinneri qullunnerilu, Nagssugtoqidiskini qaqqat uiguleriit pilersimanerisa annertunersaanut uppersaallutik.

Qooqqut qinngortuut atituullu nunap isikkuani ersaripput sersersuarmit imeq aattoq sakkortuunik kooqartitsilluni. Sumiiffiup annertuunik kangerloqarfeqarnini ilisarnaatigaa, aamma nunat akorngi nerukitsut arlaqarput (naloraariat) kangerluiullu qoorngoqartiterlutik ulittarnerani tinittarneranilu sarfartorujussuarnik.

Nuna allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartoq issittup issaasannerusortaani inissisimavoq nunavissuullu toqqaviata timaanit ukiumoortumik annertunngitsumik siallerfiusartumit (Kangerlussuaq: 168 mm/ukiumut; piffissami 1991-2020-mi ukiumoortumik akunnattumik annertussusilimmit) sumiiffinnut sinerissamiittunut annertunerusumik siallerfiusartunut (Sisimiut: 553 mm/ukiumut; Aasiaat: 331 mm/ukiumut; piffissami 1991-2020-mi ukiumoortumik akunnattumik annertussusilimmut) isorartutigaluni. Maluginiarneqassaaq, pineqartut taakkua nunap allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartut avataaniimmata, sinerissalli tungaanut siallertarnerata annertusisimaneranik takutitsillutik).

Takussutissiaq 2. Soqutigisaqarfimmi sumiiffiit uummassusilinnut pingaarutillit (saamerleq) aamma sumiiffiit kulturikkut eriagissat UNESCO-mi nunarsuarmi kingornussassaqaarfik Aasivissuit-Nipisat (talerperleq).

Kalaallit Nunaata Kitaani nunarujussuarnut timaaniittut uumassusillit assigiinngisitaarnerinut ilisarnaataasut tassaapput nunap ilusaasa assigiiaarneri, kangerluit taliusai amitsut, tasersuit, tasinnguit masarsuillu. Sumiiffiup naasoqassusianut tunngatillugu narsarsuaqarpoq ivigalinnik, sivinganerni kujammut sammisuni orpikkat sumiiffiillu naasunik assigiinngisitaarfiulluurt sermersuullu sinaani sumiiffiit sermeeruteqqammersumi naasoqarpallaarani. Sumiiffimmi naasut qaqutigoortut nungutaanissamullu uloriantorsioortut arlallit nassaarinqarsimapput. Sumiiffimmiippat aamma Ramsareqaarfissuit marluk, ilaatigut nerlernut⁹, aammalu kangerluit ilorpasinnerusortaanni qeurlutuunut imarmiunut upernisarfit, piaqqiorfittut isaffiusartutullu pingaaruteqarnertik tunngavigalugu toqqarneqarsimasut¹⁰. Qasigiaq nungutaanissamut ulorianartorsioortupilussuaq sumiiffimmi aamma siumorneqarsimavoq, sulili sumiiffimmiinnersoq nalorninarpoq. Sumiiffimmiippat aamma piniagassat pingaarutillit soorlu eqaluit, tuttut umimmaallu, piniagassallu mikinerusut.

⁹ Timmissat, taamaallaat sumiiffimmi minnerusumi killilimmiluunniit siaruarsimasut.

¹⁰ Christensen, T., et al. 2016. Biologiske interesseområder i Vest- og Sydøstgrønland. Kortlægning af vigtige biologiske områder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 210 s. - Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89. <http://dce2.au.dk/pub/TR89.pdf>

2.3. Atuinerit sammisaqarnerillu pioreersut

(Najoqqutarisaq pingaarneq: Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut: Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq sioqqullugu tunngaviusunut nalunaarusiaq, Teknikkikkut nalunaarusiaq nr. 135, 2025).

Sumiiffik, piffissat ikittuinnaat eqqaassanngikkaanni, ukiut 4000-it sinnerlugit inunnit najugaqarfigineqarsimavoq. Sumiiffimmi nunatut allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartumi kulturikkut oqaluttuarisaanermi takussutissat Qeqertarsuup tunuata tungaanut sinerik atorluarlugu nassaassaanerupput, aammali nunap timaani piniariartarfiusimasunut takussutissaqarput annikinnerusunik (ilaatigut immaqa misissuinerit ikinnerunerannik peqquteqarsinnaasumik). Nuna allanngutsaaliugassaq Aasivissuit – Nipisat UNESCO-mi nunarsuarmioqatigiit kingornussassaqaqfiup kangisinnerusortaanut qalleraappoq, inunnit ukiuni 4.200-ni atorneqarsimaneranut takussutissaqarfiusumut. Sumiiffiit qanga nunami imaanilu piniariarfiusarsimanerannut, ukiup ilinera apeqqutaatillugu ingerlaarfiusarsimanerannut aammalu kulturikkut tigussaasunik tigussanngitsunillu kingornussanik aserorsimannngitsunik takussutissaqarfiulluarpud. Sumiiffimmiipput ilaatigut illorsuit ukiiviit tutunniartoqartarsimaneranullu takussutissat aammalu palæo-inuit inuillu kulturinit qanganisarsiornikkut nassaarfiusimasut.

Sumiiffimmi nuna allanngutsaaliugassaq ileqquusumik sammisanut suli atorneqarpoq, soorlu piniarnermut, aalisarnermut paarnanillu nuniannermut. Piniarneq sumiiffimmi soqutigisaqarfimmi suli inuussutissarsiutaavoq pingaarutalik kommunini marluusuni Qeqqata Kommuniani aamma Kommune Qeqertalimmi inuussutissarsiutigalugu piniartut 300-t missaanniillutik. Sumiiffik inuussutissarsiutigalugu piniartunit aamma sunngiffimmi piniartunut kommuninit allaneersunit aamma tikinneqartarpoq. Umimmanniarneq pingaartumik Sisimiunut pingaaruteqarpoq (Kangerlussuaq aamma Sarfannguit ilanngullugit), Naatsorsueqqissaartarfillu malillugu neqinik 1,6 mio., kr.-init sinnerlugit nalilinnik 2021-mi tunisisoqarpoq (sumiiffiilli nunap allanngutsaaliukkamut sumiiffiup avataaniittut aamma ilaatinneqarput).

Tammajuitsussanik aallaaniarneq sumiiffinni akuersissuteqarfiusuni Qeqqata Kommunianit atugassanngortinneqartuni ingerlanneqartarpoq, taakkunanngalu sumiiffiit pingasut nunap allanngutsaaliukkap sumiiffiata kujasinnerusortaani inissisimappud.

Suliffeqarfiit arlallit pingaartumik Sisimiuni Kangerlussuarmilu, aammali Aasianni Qasigiannguani takornarianut sullissisarnermik tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit inuussutissarsiuteqarput, assersuutigalugu umiatsianik qulimiguulimmillu assartuussinermik piareersaanermik, qimussiussisarnermik qamuteralannillu angalatitsinermik, najugaqartitsinermik, angallassisutut sullissinermik, akiliisitsilluni aallaaniartitsinermik aalisariartitsinermillu (ataaniittoq

takuuk) aammalu ingerlatanik allanik. Aamma illoqarfinni Sisimiuni, Aasianni Qasigiannuanilu akunnittarfeqarpoq najugaqarnissamullu periarfissanik allanik aammalu takornarianut angallassinernik piareersaanermik angallassinermillu suliaqartunik.

Nunap allanngutsaaliugassatut sumiiffiup avannaatungaani Ramsareqarfiup atuuttup iluani (Naternaq) maannakkorpiaq 'Mineral Exploration License'-mik (M-MLSA-410) qinnuteqaateqarpoq. Qinnuteqaatit Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut, Nukissiutinut, Inatsisinik Attuutsitsinermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfimmik maanna suliarineqarpoq (<http://www.nunagis.gl/>).

Qasigiannuguit eqqaanni siunissamik erngup nukinganik nukissiorfiliortoqarnissaanut atatillugu nuna allanngutsaaliukkap killeqarfiata avannarpasinnarsaa atuarlugu ruujorinik aqqutissanik pilersitsinissaq pilersaarutigineqarpoq. Nalunaarutissamut siunnersuut naapertorlugu oqaatigineqassaaq ingerlatat sanaartukkallu inuiaqatigiinnut soqutiginaateqartut nunap allanngutsaaliukkap iluani akuerineqarsinnaammata.

3. Inatsisitigut aqutsinikkullu sinaakkusiussat

Sumiiffik nuna allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartoq ullumikkut akisussaaffeqarfinnit assigiinngitsunit arlalinnit inatsisiliornermut pioreersumut ilaatinneqarpoq. Nalunaarutissatut siunnersuut taamaalilluni inatsisinut allanut sumiiffimmi ingerlatanut aalajangersaaffiusunut atatillugu isigineqassaaq. Inatsisinut allanut sumiiffimmut nuna allanngutsaaliugassamut attuumassuteqartunut assersuutissat pingaernerit ataani allaaserineqarput.

3.1. Pinngortitamik illersuinermit inatsit

Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29, 18. decembari 2003-meersoq (pinngortitamik illersuinermit inatsit) ilaatigut Kalaallit Nunaanni sumiiffinnik illersugaasunik pilersitsinissamut tunngavissaqartillunilu sinaakkusersuiffiuvoq. Inatsimmi aamma sumiiffimmi illersugaasumik pilersitsinissamik siunnersuuteqarnermit Naalakkersuisunillu politikkikkut isummerfigineqarnissaanut suliap pisortatigoortumik suliarineqarneranik nassuiaateqarfiuvoq. Aatsitassarsiornermik ingerlatat pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmut ilaatinneqanngillat.

Pinngortitamik illersuinermit inatsimmi ilaatigut sammisat, sumiiffimmi aalajangersimasumi piffissamilu aalajangersimasumi sammisaniit (taamaalilluni aamma sammisaqartuniit) sunniutaasinnaasut pinngortitamut uumasunullu akornutaasinnaanersut artorsartitsisinnaanersullu aallaavigalugit maleruagassiuunneqarsinnaapput.

3.2. Ramsareqarfinnut nalunaarut

Ullumikkut Ramsareqarfiit pioreersut marluk nunami allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartumiipput. Taakku *Masarsoqarfiit nunanut tamalaanut isumallit pillugit isumaqatigiissut, 2. februaari 1971-meersoq* (Rasareqarfiit pillugit isumaqatigiissut) naapertorlugu pilersitaapput. Suleqataasut akuersisimasut pinngortitami uumasunilu piujuartitsinermut killiffinnik, sumiiffinni toqqarneqartuni pinngortitap ataqatigiiffinik ajornerulersitsinissaq pinaveersaartinniarlugu qulakkeernissamut pisussaaffeqarput. Tassani aamma sammisat, Ramsareqarfiit avataanni ingerlanneqartut, kisiannili sumiiffinnut sunniuteqarsinnaasut pineqarput. *Kalaallit Nunaanni masarsoqarfiit nunanit tamalaanit toqqarneqartut illersorneqarnissaat aamma timmissat imarmiut ilaasa illersorneqarnissaat pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 12, 1. juuni 2016-meersoq* (Ramsareqarfinnut nalunaarut) Kalaallit Nunaata nunanut tamalaanut pisussaaffiinnut tapertarineqarpoq. Tassalu nalunaarummi Kalaallit Nunaanni sumiiffiit Ramsareqarfiusut illersorneqarnissaat, aammalu sunik sumiiffimmi ingerlataqartoqaqqusaanersoq maleruagassiuussisoqarnissaa siunertarineqarpoq. Sumiiffinni pinngortitap uumasullu piujuartinneqartussatut inissisimanerisa imaluunniit sumiiffinni pinngortitap ataqatigiittut isikkoqarnerata ajornerulersinneqannginnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu tamanna pivoq.

3.3. Avatangiisinut inatsit

Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaannik Inatsisartut inatsisaanni nr. 9-mi, 22. novembari 2011-meersumi (Avatangiisinut inatsit) ullumikkut avatangiisinut sunniutit aamma eqqagassalerinermut suliaasaqarfik maleruagassiuuneqarput. Eqqagassalerinermik suliaasaqarfik kommuninit akisussaaffigineqarpoq. Nuna allanngutsaaliugassaq amerlanerusunik malittarisassioqqinnissamut pissutissaqartitsinnigilaq.

3.4. Aalisarnermut piniarnermullu inatsit

Inatsisini pioreersuni, soorlu *piniarneq aallaaniarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisaanni nr. 34-mi, 13. juuni 2023-meersumi* (piniarnermut aallaaniarnermullu inatsit) aamma *aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 29-mi, 23. maaji 2024-meersumi* ullumikkut piniarneq aalisarnerlu maleruagassiuuneqarput, tamatumunnga uumasunik eqqissisimatitsineq, sunngiffimmi piniarnermut/aalisarnermut, inuussutissarsitigalugu piniarnermut/aalisarnermut aamma tammajuitsussarsiorluni aallaaniarnermut/akiliilluni aalisarnermut pisassiissutit piffissallu piniarfiit ilaatinneqarput. Nunap allanngutsaaliugassap iluani aallaaniarsinnaaneq aalisarsinnaanerlu periarfissaaginnassaaq.

3.5. Aatsitassanut inatsit

Aatsitassanut tunngasunik suliaqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 26-mi, 13. juuni 2023-meersumi (aatsitassanut inatsit) aamma *najukkani aatsitassanut tunngasunik suliaqarnerit pillugit*

Inatsisartut inatsisaanni nr. 34-mi, 4. juuni 2024-meersumi aatsitassarsiornermi suliat, pinngortitaq pillugu inatsimmut taassumalu ataani aalajangersakkanut ilaatinneqanngitsut maleruagassiuunneqarput. Aatsitassanut inatsimmi aalajangersarneqarpoq aatsitassanut tunngasunut suliaqarnernut atatillugu akuersissuteqarnermi piumasaqaatinillu aalajangersaanermi Aatsitassanik Suliassaqarfinnut Avatangiiisut Aqutsisoqarfik peqataatinneqassasoq.

3.6. Takornariaqarnermut inatsit

Takornariaqarnermik ingerlataqarneq aamma inuussutissarsiutigalugu ingerlatsinermi zonenut immikkoortiterineq il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaanni nr. 62-imi, 25. novembari 2024-meersumi(takornariaarnermut inatsit) inuussutissarsiutigalugu takornariartitsineq maleruagassiuunneqarpoq, kommunillu killeqarfinnik, kommunip inissisimaffiata iluani takornariartitsisarnermut allatuluunniit inuussutissarsiutigalugu suliaqarnermut maleruagassiuiffiusinnaasunik atuutsitsilernissamut periarfissiiffiulluni. Tamanna nuna allanngutsaaliuiffiusumut aamma atuutissaaq, tassanilu aamma taaguut Nuna Allanngutsaaliugaq takornariartitsisarnermut tunngatillugu nittarsaassinermut atorneqarsinnaavoq.

Takornariaqarnermut inatsimmi inuussutissarsiutigalugu sullissisut kisimik maleruagassiuunneqarput, innuttaasut takornarialluunniit pineqaratik, innuttaasut takornariallu pineqaratik. Takornariaqarnermut inatsisip pinngortitamik illersuinermit inatsimmut naleqqiulluni akornusersuutaasumik suliaqarnernut maleruagassaniit allaassutaa annertoq tassavoq, takornariaqarnermut inatsimmi sullissisut ilaat maleruagassiuunneqarsinnaammata, sammisat imminnerminni maleruagassiuunneqarsinnaanatik.

3.7. Kulturikkut eriagisassanut inatsit

Eqqissisimatitsisarneq aamma allatigut kulturikkut eriagisassanik kulturikkut kingornussatut illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 11-mi, 19. maaqi 2010-meersumi (Kulturikkut eriagisassanut inatsit)_Kalaallit Nunaat tamakkerlugu, nuna allanngutsaaliugaq ilanngullugu, eriagisassat eqqaanni ingerlatat atortulersuutillu maleruagassiuunneqarput. Nuna allanngutsaaliugassaq amerlanerusunik malittarisassioqqinnissamut pissutissaqartitsinngilaq.

Kulturikkut eriagisassanut inatsit ilaatigut pinngortitamik illersuinermit inatsimmi sammisanut akornusersuiffiusunut maleruagassanut assersuunneqarnissaasunik imaqarpoq, kulturikkullu eriagisassanut inatsimmi ilaatigut sammisat, kulturikkut kingornussanut innarlisaataasinnaasut aserortitsisinnaasullu killilersorneqarnissaat siunertaralugu maleruagassiuunneqarput.

3.8. Kommunini pilersaarutit aqqusinikkullu angallannermit malittarisassat

Kalaallit Nunaanni sumiiffiit ilaannut isersinnaanermut angalasinnaanermullu Inatsisat Atuutsinneqarnerinut Ministereqarfiup [Danmark] nalunaarutaani nr. 138-mi, 8. februaari 2010-

meersumi Kalaallit Nunaanni sumiiffinni avinngarusimasuni angalanissaq uninnganissarlu maleruagassiuunneqarput, taakkunungalugu sersersuaq tamarmi, taamaalillunilu Kalaallit Nunaata kitaani Nunap Allannngutsaaliukkap ilaat, taakkununga atassuteqartoq ilaatinneqarput.

3.9. Kommunit pilersaarutaat qamutinillu assakaasulinnik angallannermut malittarisassat

Kommunit attaveqaasersuutiniq pilersitsinissamut kommunit pilersaarutaat angallatillu motoorillit atorlugit angallannermut kommunit malittarisassiaat aqqutigalugit maleruagassiuussisarput.

Pilersaarutit malittarisassallu taakku ilaatigut Namminersorlutik Oqartussani

Naalakkersuisoqarfinnut akerliliissuteqarsinnaasunut tusarniaassutigineqartussaapput.

4. Nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit

4.1. Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut isumaqatigiissut

Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissut (aamma Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut isumaqatigiissummik taaneqartartoq) Naalagaaffiit Peqatigiinni qullersat Riomi 1992-imi ataatsimiinneranni akuersissutigineqarpoq Nunarsuarmilu uumassusillit assigiinngisitaarnerisa illersorneqarnissaannik siunertaqarluni. Uumassusillit assigiinngisitaarnerisa pinngortitap ataqatigiinnerata patajaatsuunissaanut, inuit atugarissaarnissaannut siunissamilu ineriartortitsinissamut aalajangiisuusoq nassuerutigineqarpoq:

- Pinngortitap ataqatigiinnerinik, uumasoqarnikkut kingornuttagaqarnikkullu uumassusillit assigiinngisitaarnerinik piujuartitsinissaq.
- Pinngortitami pisuussutit piujuartitsilluni¹¹ atorineqarnissaannik qulakkeerinninnissaq.
- Kingornuttagaqarnikkut pisuussutit atorineqarnerini iluaqutissartanik naapertuilluartumik avitseqateqarnissaq.
- Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut nunami namminermi periusissianik iliuusissatullu pilersaarutiniq suliaqarnissaq atulersitsinissarlu.
- Uumassusillit assigiinngisitaarnerat pillugu ilisimatusarnermik, ilinniartitaanermik tamanillu ilisimaneqarnissaannik siuarsaanissaq.

Kalaallit Nunaanni Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut periusissiaq 2023-p pisussaaffiit taakku ilaat ataaseq naammassivaa Kalaallit Nunaatalu qanoq iliorluni uumassusillit assigiinngisitaarnerannik illersuunissaanut aqutsinissaanullu anguniakkanik anguniakkallu immikkoortuinit arlalinnik aalajangersaaffiilluni. Kalaallit Nunaata Kitaani nunamik allannngutsaaliukkamik pilersitsineq uumassusillit assigiinngisitaarnerinut periusissiami anguniakkat

¹¹ Pinngortitamut Avatangiiisnullu Naalakkersuisoqarfiup oqaaseq piujuartitsineq atorpaa, siunissami kinguaariit tulluuttussat pisariaqartitaat innarlernagit ullutsinni pisariaqartitat naammassineqarnissaannik isumaqartillugu.

anguniakkallu immikkoortuinik arlalinnik naammassisaqarnissamut tapertaassaaq, taamaaliornikkullu suliniutinik Uumassusillit assigiinngisitaarnerinut nunat tamalaat akornanni isumaqatigiisummi anguniakkanik atulersitsinissamut tapertaassalluni, tamatumunnga ilanngullugu pingaartumik:

Anguniakkat immikkoortuat 1.1:

2030-mi piujuartitsisumik ingerlatsinermi ataqatigiissunik, nunami, sinerissamut qanittumi imartanilu pinngortitap ataqatigiinnerinut immikkut pingaarutilinnik, anguniagassanik sinaakkutissanillu, Kalaallit Nunaanni inatsisini imaluunniit nunani tamalaani isumaqatigiissutini allassimasunik, naammassiffiusunik pilersitsisimassaagut.

Anguniakkat immikkoortuat 1.2:

2030-mi uumasooqatigiinnik asseqanngitsunik, qaqutigoortunik ulorianartorsiortunillu piujuartitsinissami killiffik patajaatsuussaaq, imaluunniit uumasooqatigiit silap pissusianut periarfissatut ilusiliat ataanni aniguisinnaanissamut periarfissat eqqarsaatigalugit pitsanngorsimassalluni.

Anguniakkat immikkoortuat 4.2:

2030 nallertinnagu uumasooqatigiit takornartat ajornartorsiutaasut takkuttarneri siaruartarnerilu nunani tamalaani suleqatigiinnerit, aammalu uumasooqatigiit takornartat Kalaallit Nunaanni siaruarnissaannut killilersuinerit aqutigalugit killilernerqarsimassapput.

Anguniakkat immikkoortuat 4.3:

2030 nallertinnagu sumiiffinni, uumassusillit assigiinngisitaarnerinut inunnullu immikkut pingaarutilinni, kiisalu pisuussutsinik uumassusilinnik ingerlatsivinni pinngortitap ataqatigiinnera tunngavigalugu aqutsinissamut tunngavissanik pilersitsisoqarsimassaaq.

Anguniakkat immikkoortuat 5.3:

2030 nallertinnagu uumassusillit assigiinngisitaarnerisa eqqarsaatigineqarnerat immikkoortunut attuumassutilinnut inatsisinut kommunillu pilersaarusiornerinut ilanngunneqarsimassaaq, pinngortitamut avatangiisinullu sunniutit, inunnit pilersinneqartut, sunniutiginerlutaannik sapinngisamik killiliiniarluni.

4.2. Ramsareqarfiusunut nunani tamalaani isumaqatigiissut

Ramsareqarfiusunut nunani tamalaani isumaqatigiissut 1971-imi akuersissutigineqarpoq masarsoqarfiit pingaarutillit illersorneqarnissaat eriaqineqarnissaallu siunertaralugu. Masarsoqarfiit uumassusillit assigiinngisitaarnerannut, silap pissusianut, erngup salinneqartarneranut aamma timmissanut uumasunullu allanut najugaqarfittut pingaaruteqassusiat nunani tamalaani

isumaqatigiisummi akuerineqarpoq. Nunat isumaqatigiisummut peqataasunut makkununga pisussaaffilerneqarput:

- Masarsoqarfimmik nunani tamalaani pingaarutilimmik ikinnerpaamik ataatsimik toqqaassallutik (Ramsareqarfimmik).
- Sumiiffiit taakku piujuartitsilluni aqunneqarnissaannik illersorneqarnissaannillu qulakkeerinnissallutik.
- Masarsoqarfiit naleqassusiisa ilisimaneqarnissaannik taakkulu pillugit ilinniartitsinissamik siuarsaassallutik.
- Masarsoqarfiit uumasooqatigiillu killeqarfinnik qaangiisartut illersorneqarnissaat nunani tamalaani suleqatigiissutigissallugu.

Kalaallit Nunaanni Ramsareqarfiit aqqaneq marluk toqqarneqarsimapput. Taakkunanga marluk nunap allanngutsaaliugassap sumiiffigisaata iluani inissisimapput:

- Ramsareqarfik 384: Naternaq/Lersletten.
- Ramsareqarfik 385: Eqalummiut Nunaat aamma Nassuttuup Nunaa/ Eqalummiut Nunaat aamma Nassuttuup Nunaa.

4.3. Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassanut nunani tamalaani isumaqatigiissutaat

Nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassanut nunani tamalaani isumaqatigiissut UNESCO-mit 1972-imi pilersinneqarpoq sumiiffiit inuit tamat eqqarsaatigalugit kulturikkut pinngortitamilluunniit kingornussatut nalilittut asseqanngitsutut nunarsuarmullu nalilittut illersorniarlugit.

Isumaqatigiisummi nunat ilaasortaasut pisussaaffilerneqarput sumiiffiit pineqartut siunissami kinguaariinnut eriagalugillu illersussallugit aamma kulturikkut kingornussat pinngortitamillu illersuineq pillugu nunani tamalaani suleqatigiinneq siuarsassallugu¹².

Kalaallit Nunaanni UNESCO-p Nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassatut allattorsimaffiani sumiiffiit pingasut toqqarneqarsimapput. Taakkunanga ataaseq nunamut allanngutsaaliugassamut qalleraappoq:

- Ilulissat Kangerluat – 2004-mi ilanngunneqarpoq. Sermeq Kujalleq iluliarsuarnik pilersuisoq aamma sikut isikkuisigut alutornarluinnartoq pillugu ilisimaneqartoq.
- Kujataa – 2017-imi ilanngunneqarpoq. Nuna kulturikkut takussutissartaqartoq qallunaatsiaat inuillu nunalerisarsimanerannut piniartarsimanerannullu takussutissartaqartoq.
- Aasivissuit – Nipisat – 2018-imi ilanngunneqarpoq. Qaasuitsup killeqarfiani piniariartarfik inuit ukiut 4.000-it sinnerlugit ingerlataqarsimanerannut itsarnitsanik nassaarfiusoq. Nunamut allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartumut qalleraappoq.

¹² The UNESCO World Heritage Convention - <https://whc.unesco.org/en/convention/>

4.4. UNESCO-p nunarsuarmioqatigiinnut kingornussarititaata aamma nunap allanngutsaaliukkap assigiinngissutaat

- Sumiiffiit UNESCO-p nunarsuarmut kingornussarititai nunani tamalaani akuerisaapput. Sumiiffiit nunarsuarmut kingornussarititaasut UNESCO-mut nalunaarutigineqartarput, tassanngaanniillu sumiiffiit nunarsuarmut kingornussarititatut nalunaarutigineqartarput, taamaalillunilu inuit tamat eqqarsaatigalugit kulturikkut pinngortitamilluunniit kingornussatut nalilittut asseqanngitsutut nunarsuarmullu nalilittut, taamaattumillu paarilluagassatut immikkut inissineqartarlutik. Pineqartut nunaasinnaapput, illoqarfiusinnaapput, illuusinnaapput eqqaassutissaasinnaallutillu.
- Nuna allanngutsaaliukkatut pilersitaq tassaavoq pinngortitaq sumiiffimmi aalajangersimasumiittoq nunalu tamakkerlugu aalajangiinermi akuerineqarsimasutut naalakkersuisuinit nalunaarutigineqartoq, tassanilu siunertat assigiinngitsuusinnaapput, soorlu amerlanertigut uumasunik pinngortitallu ataqatigiinneranik piujuartitsiniartumik, najugaqartullu soqutigisaannik qulakkeerinninnissamut tunngasuulluni, kiisalu assersuutigalugu najukkani takornariaqarnermik ineriartortitsinermut il.il. najoqqutassiaalluni. Aamma nunami allanngutsaaliukkami IUCN-imi immikkoortitereriaaseq¹³ malillugu nunanit tamalaanit akuerineqarneq anguneqarsinnaavoq. Kisiannili naliliinerup suliarineqarnera akisusinnaavoq, tamannalu Kalaallit Nunaata kitaani Nunamut Allanngutsaaliukkamut pisariaqartutut naliliiffigineqanngilaq. Taamaattumik nunami namminermi nunap allanngutsaaliukkap toqqarneqarneranut atatillugu nunanut tamalaanut pisussaaffinnik allanik malitassaqartoqanngilaq.

5. Nunamut allanngutsaaliukkap aqunneqarneranut ilusiliaq

Nunamut allanngutsaaliukkamut ilusiliami malittarisassat nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummi pineqartut kisiisa eqqarsaatigineqarput, malittarisassat allat arlallit oqartussanit allanit isumagineqareersut pioreermata (tamatumunnga inatsisiliernerit pioreersut pillugit immikkoortoq takuuk). Ima paasillugu, nunami allanngutsaaliukkami piniarneq, aalisarneq, takornariartitsineq, aatsitassarsiorluni ingerlatat allallu naalakkersuisoqarfinnit allanit imaluunniit kommuninit aqunneqarput. Kisiannili inatsisit aalajangersakkallu allat taakku tunngavigalugit siunertanik sammisassanillu, nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummi maleruagassiuunneqartunik maleruagassiuussisoqarsinnaanngilaq.

¹³ [IUCN-Protected-Areas-Categories-.pdf](#)

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik Nunami Allanngutsaaliugassami pinngortitaq pillugu aqutsinermut qullersatut akisussaasuvoq. Naalakkersuisoqarfik aqutsisoqatigiinnik aalajangersimasunik ilaasortaagallartunillu ilaasortaqaqtunik suleqateqarpoq siunnersorneqarlunilu.

Aalajangersimasumik ilaasortaasut tassaapput:

- Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Qeqqata Kommunia
- Kommune Qeqertalik

Ilaasortaagallartut:

- Aalisarnermut, Piniarnermut, Nunalerinermut Imminullu Pilersornermut Naalakkersuisoqarfik
- Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut, Nukissiutinut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik
- Pinngortitaleriffik
- Wild Nature Foundation
- Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik
- Oqartussat kattuffiillu allat aqutsisoqatigiinni ataatsimiinnernut qaaqquneqarsinnaapput pisariaqartitsineq ullormullu oqaluuserisassat apeqqutaatillugit.

Aqutsisoqatigiit Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit aqunneqarlutillu ataqatigiissaarneqarput, tassunga ilanngullugit ataatsimiinnernut aggersaanerit, ullormut oqaluuserisassat, imaqarniliat aqutsisoqatigiinnilu ilaasortanut attaveqaqatigiinnerit allat suliarineqartarnerat.

Aqutsisoqatigiinni ilaasortat, ilaasortaagallartut ilanngullugit, aqutsisoqatigiit suliaat pillugit attaveqaqatigiinnernik pissarsisassapput aqutsisoqatigiillu ataatsimiinnerini peqataasarnissaat naatsorsuutigineqarluni sammisat akisussaaffeqarfirminnut attuumassuteqartut ataatsimiinnerni oqaluuserineqartussaattillugit. Visit Greenland siornatigut Aqutsisoqatigiinnut peqataasimavoq, aatsaalli suliat imminnut attuumassuteqartillugit peqataatinneqartarnissani kissaatigisimavaa.

Aqutsisoqatigiit sammisat sumiiffiup aqunneqarneranut tunngassuteqartut pillugit Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmut siunnersuissapput. Soqutigisat assigiinngitsut sinniisoqartinnissaat piginnaasallu assigiinngitsut pissarsiarineqarsinnaanissaat aqutsisoqatigiinnit qulakkeerneqassaaq, suliniutip ingerlanneqarnerani piffissami eqqortumi suliniut pillugu aalajangiisoqarsinnaanngorlugu.

Aqutsinermut pilersaarummik suliaqartoqarsinnaanera nalunaarummut siunnersuummi oqaatigineqarpoq, ingerlatsinermut pilersaarummik, Nunap Allannngutsaaliukkap siunissami aqunneqarneranut tunngatillugu aqutsisoqatigiinnut Naalakkersuisunut siunnersuisussanut sinaakkusiussanik aalajangersaaffiusussamik suliaqartoqarsinnaasoq. Paasissutissiisarneq ingerlatitseqqittarnerlu eqqarsaatigalugit inatsisit attuumassutillit allat ilanngunneqarsinnaapput, aalajangersakkat attuumassutillit Nunamut Allannngutsaaliukkamut tikeraanut ingerlateqqinneqarnissaat siunertaralugu.

Aqutsisoqatigiinni aalajangiinerit najukkami atulersinneqarnissaannut kommunit akisussaasuupput, sumiiffiullu siunissami aqunneqarneranut innuttaasut taakkulu ilisimasaannik peqataatitsinissamut pingaarutilimmik inissisimallutik.

5.1. Kommunit qullersatut akisussaaffeqarnerat

Kommunit marluusut Kalaallit Nunaata Kitaani nunami allannngutsaaliukkami nunaminertanik aqutsinermut piginnaatitaapput. Kommunit pilersaarutaanni illersugassanngortitassanut tunngatillugu, taakkulu kommunit takornariartitsinermut malittarisassiornerannut tunngatillugu eqqarsaatigineqarnissaannut (tak. takornariartitsinermut inatsit), attaveqaasersuutinik pilersitsinissamut, angallannermut ileqqoreqqusanut allanullu najukkami atulersitsinissamut akisussaasuullutik. Kommunimut pilersaarutit ileqqoreqqusallu nutartikkat inatsisit atuuttut malillugit Naalakkersuisunit nalilersorneqartarnerat ingerlaannassaaq, taakkulu akerliliisinnaapput malittarisassat aqutsinermi sianiginiagassanut allanut naapertuutinngippata. Tunuliaqutissatut eqqaaneqarsinnaavoq Tunup Avannaarsuani nunami allannngutsaaliukkami nunaminertanik aqutsinermut piginnaatitaaneq Naalakkersuisuniimmat, nuna allannngutsaaliugaq pineqartoq kommunip agguataarnerisa avataaniimmat.

Illoqarfinni/nunaqarfinni innuttaasut peqataatinneqarnerat kommunit allaffissornikkut ilusiliat pioreersut aqqutigalugit qulakkiissavaat (assersuutigalugu nunaqarfinni aqutsisut/allaffiit). Innuttaasut pinngortitaq uumasullu pillugit ilisimasaminnik, najukkami atuinissamut soqutigisat, akornusersuinernillu takusaminnik avitseqateqarnissamut, aammalu najukkami takusatik naliliinitillu tunngavigalugit aqutsinermut siunnersuutinik saqqummiussinissaminnut periarfissaqarnissaat eqqarsaataavoq. Ilisimasat pineqartut aqutsisoqatigiinnut apuunneqartassapput nunallu allannngutsaaliukkap aqunneqarnerani atorneqassallutik. Kommunit nunamik allannngutsaaliukkamik annertusisamik nakkutilliisinnaapput park rangers-inillu sulititsinissamut periarfissaqarlutik. Kalaallit Nunaanni Aalisarnermut Piniarnermullu Nakkutilliisoqarfiup sumiiffimmi nakkutilliineq nalinginnaasoq ingerlatiinnassavaa.

5.2. Nunani allanngutsaaliukkani ileqquusumik atuineq, tassungalu piniarneq ilanngullugu

Nunap allanngutsaaliukkap pilersinneqarneranut siunertarineqartut ilagaat sumiiffiup ileqquusumik atorineqartarnerata ingerlatiinnarnissaa, tassunga suliat allat, soorlu aalisarneq, piniarneq, nunianneq naasunillu katersineq kiisalu pinngortitap pisuussutaanik nalinginnaasunik allanik atuinerit, kulturikkut ileqqut maleruagassallu atuuttut malillugit ingerlanneqartut ilanngullugit. Issittumi nunanut allanngutsaaliukkanut ileqquusumik atuiffiusunut (tassunga ilanngullugu piniarneq), peqatigisaanillu takornariartitsinikkut periarfissat annertusarneqarnerinut arlalinnik assersuutissaqarpoq, (ataaniittoq takuuk). Takornariartitsinerli sumiiffiup ileqquusumik atorineqarneranut sunniuteqarsinnaavoq, taamaattumillu takornariaqarnikkut atortulersuutitut (tulattarfiit, unnuisarfiit allallu) malittarisassiornermi pinngortitap pillugu illersuinissamut soqutigisat, najukkami atuisarnikkut soqutigisat kommunillu takornariartitsinikkut soqutigisaat eqqarsaatigineqarnissaat qulakkeerneqarsinnaassalluni.

Kommunit marluusut taakku tamarmik immikkut killeqarfilersuinikkut sumiiffimmik ileqquusumik atuineq najukkanilu soqutigisat eqqarsaatigalugit inuussutissarsiutigalugu takornariartitsisarnermut maleruagassiussinissamut, Kalaallit Nunaata Kitaani Nunamut Allannngutsaaliuikkaamut nalunaarummut tapiliussatut takornariartitsinermut inatsit atorsinnaassavaat.

Issittumi nunanut allanngutsaaliukkanut piniarfiusinnaasunut assersuutissat:

- Kalaallit Nunaanni Tunup Avannaarsuani nunami allanngutsaaliukkami inuussutissarsiutigalugu piniartut nunaqavissut piniarsinnaatitaapput (https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/1992/bkg-07-1992?sc_lang=kl-GL).
- USA-mi National Park Servicemut immikkoortuni 76-ini piniartoqarsinnaatitaavoq (<https://www.nps.gov/articles/000/hunting-fishing-trapping.html>). Assersuutigalugu Alaskami sumiiffinni illersugaasuni arlalinni piniartoqarsinnaatitaavoq, tassunga ilanngullugit 'national preserves'-ini, piniarneq pinngortitap pillugu illersuinermit ataqatigiissinneqarsimalluni (assersuutigalugu 'Gates of the Arctic National Preserve'). USA-mi Nunat Allannngutsaaliukkat piniarfiusinnaatitaasut allattorsimaffiat tamakkiisoq uani takuneqarsinnaavoq: <https://www.nationalparkstraveler.org/2020/07/heres-where-you-can-hunt-and-trap-national-park-system>.
- Canadami nunat allanngutsaaliukkat ilaanni piniartoqarsinnaatitaavoq Nunat Inoqqaavisa pisinnaatitaaffii tunngavigalugit, assersuutigalugu Canadami nunat allanngutsaaliukkat annersaanni Wood Buffalo National Parkimi kiisalu Gros Morne National Parkimi (https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://world-heritage-datasheets.unep-wcmc.org/datasheet/output/site/wood-buffalo-national-park/&ved=2ahUKEwilmvM_vqNAXUoFFkFHaTyOQYQFnoECCsQAQ&usg=AOvVaw2Tdt2FLDwl-g4q_GtHUrTw).

- Norgemi nunani allanngutsaaliukkani arlalinni piniartoqarsinnaatitaavoq (<https://www.nasjonalparkriket.no/en/conservation-areas-and-right-roam>).
- Islandimi nunani allanngutsaaliukkani arlalinni piniartoqarsinnaatitaavoq, assersuutigalugu Vatnajökul National Parkimi (<https://www.vatnajokulsthjodgardur.is/en/communities--businesses/veidi-og-nytjar>).

5.3. Najukkami peqataatitsineq

Kommunit marluusut innuttaasunik ataatsimiititsinerit arlallit ingerlassimavaat kommuninilu nunaqarfiit/innuttaasut akornanni ilisimasanik katersillutik, tassunga ilanngullugu najukkami atuinermut illersuinermit soqutigisat pillugit aammalu nunap allanngutsaaliukkap killiligaanera pillugu isummat pillugit. Nalunaarummut siunnersuummik saqqummiussinertalimmik ilisimasanillu katersineq pillugu eqqartueqatigiinnertalimmik innuttaasunik ataatsimiititsinerit kingulliit Qeqqata Kommuni aamma Kommune Qeqertalimmi maajimi juunimilu 2025-mi ingerlanneqarput. Innuttaasut aamma nalunaarummut siunnersuutip tamanut tusarniaassutigineqarnerani oqaaseqaateqarnissaminut periarfissinneqassapput.

Siunissaq eqqarsaatigalugu najukkami innuttaasut ilisimasaminnik takusaminnillu sumiiffiup siunissami aqunneqarneranut atorneqarsinnaasunik allaffissornikkut ilusiliat pioreersut aqutugalugit tunniussaqaarsinnaanissaat siunertaavoq. Tassaasinnaapput uumasunik takusaqarnerit soqutigisanik akerleriittoqarnera, akornusersuinerit, eqqakkat il.il., aamma aqutsinermit siunnersuutini tunniussaqaarsinnaassapput. Kommunit aqutsisoqatigiinnut nuna allanngutsaaliukkap siunissami aqunneqarneranik ataqatigiissaarisumut aalajangersimasumik ilaasortaapput, taamaalillutillu najukkami tunngaveqartitsinissaq qulakkeersinnaavaat. Najukkami peqataatitsineq tamatumunngalu sinaakkusiussat sumiiffiup aqunneqarneranut pilersaarummut ilaatinneqassapput (Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 17).

6. Pinngortitamut avatangiisinullu tunngatillugu kingunerisassat

6.1. Uumassusillit assigiinngisitaarneri, pinngortami ataqatigiinnerit nunallu isikkui

6.1.1. Uumassusillit assigiinngisitaarnerat uumasooqatigiillu

Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq uumasut nungutaanissamut ulorianartorsiortut pinngortitamilu pissuseqatigiinnerit pitsaanerusumik illersuinissamut iluaqutaassaaq. Nuna allanngutsaaliukkap sumiiffia Kalaallit Nunaanni uumaassusilinnut pingaaruteqartoq paasineqarpoq ([Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89 2016](#)). Sumiiffiup uumasunik naasunillu qaqutigoortunik nungutaanissamullu ulorianartorsiortunik arlalinnik

peqarnera, tassunga ilanngullugit Kalaallit Nunaata Nerlia, timmissat inaat, sumiiffiit tamalaanik naasoqarluartut il.il. Pinngortitaleriffiup [tunngaviusunut nalunaarusiaani](#) nutaami takutinneqarpoq. Sumiiffimmiipput aamma pinngortitami pisuussutitut pingaarutilinnut, soorlu eqalunnut, tuttunut umimmannullu piaqqiortarfiit suffisaarfiillu taamaattumillu ileqquusumik atuinnermut pingaaruteqarluni, tamannalu nuna allanngutsaaliukkami periarfissaaginnassaaq. Sumiiffiup annertussusia pinngortitami pissuseqatigiinnerit ilivitsut aqunnissaannut tapertaassaaq immikkoortukkuutaartumik ingerlanneqarani.

Nuna allanngutsaaliugaq nunami namminermi nunanilu tamalaani anguniakkanut tunniussaqaarfiussaaq:

- Kalaallit Nunaanni Uumassusillit assigiinngisitaarneritut periusissiaq 2030-mi anguniakkat immikkoortui 1.1, 1.2, 3.5, 4.2, 4.3, 4.4 aamma 5.3
- Ukunani anguniakkanik naammassisaqarneq,
 - Uumassusillit Assigiinngisitaarnerat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiisummi 2030-mi anguniakkat
 - *EU Biodiversity Strategy 2030*
 - *Arctic Council's Actions for Arctic Biodiversity 2025-2035*
 - FN-imi ineriartortitsinissamut 2030-mut anguniakkat.

6.1.2. Nunat isikkui nunallu sanna

Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq nunat isikkuisa nunallu sannaata immikkuullarissut eriaqqineqataassaaq. Nunat ilusaat immikkuullarissut arlallit (naloraariat, ipiuttat nerukitsut nunallu ilusaat assigiinngitsut il.il.) aamma nunap sannaani ilusiliat immikkuullarissut taamaalillutik annertunerusumik illersugaassapput attaveqaasersuutitut malittarisassaqtitsinikkut (Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarummut siunnersuummi § 13). Attaveqaasersuutillu inuiaqatigiinnut annertuumik soqutiginaatillit sananeqarnissaat akuerineqarsinnaavoq (Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarummut siunnersuummi § 16), taamatuttaarlu aatsitassarsiornermik ingerlatat Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsit naapertorlugu ilaatinneqaratik (Kalaallit Nunaata Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarummut siunnerwsuummi § 3, imm. 3).

6.2. Uumassusillit nungutaanissamut ulorianartorsiortut

Nunap allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup sumiiffianiipput uumasut naasullu arlallit Kalaallit Nunaanni uumasut naasullu mianerisariallit allattorsimaffianniittut (nalunaarsuiffik 1 aamma 2 ataaniittut takukkit). Taakku ilarpassuinnut nunami allanngutsaaliukkami illersuinerup annertunerunera naasunik mianerisarialinnik allattorsimaffimmiittunik katersinissamut inerteqquteqarneq, kommunit attaveqaasersuutitut malittarisassaqtitsinera, kiisalu tuttut piaqqiorfiini pingaarnerni uumasullu nungutaanissamut immikkut ulorianartorsiortut

sumiiffigisaanni isersinnaaneq/ingerlataqarsinnaaneq malittarisassiorneqartinneqarpat iluaqutaassapput. Tassani qasigissat piaqqiortarfiu mamaarfiilu (Kalaallit Nunaanni uumasut naasullu mianerisariallit allattorsimaffiat malillugu nungutaanissamut annertuumik ulorianartorsiortut), Kalaallit nerlerisa upernaakkut uningaarfisartagaat (Kalaallit Nunaanniinnaq pigineqartut) aamma qeerlutuut imarmiut isasarfiu (akornusersuinernut malussajasut) pineqarput.

Uumasooq	Ilisimatuussutsikkut taaguut	Sumi	Mianerisariallit allattorsimaffianni inissisimaffik
Uumasooq miluumasooq			
Ukaleq	<i>Lepus arcticus</i>	L	LC
Terianniaq	<i>Vulpes lagopus</i>	L	LC
Tuttu*	<i>Rangifer tarandus groenlandicus</i>	L	LC
Umimmak	<i>Ovibos moschatus wardii</i>	L	LC
Qasigiaq*	<i>Phoca vitulina</i>	H	CR
Aaveq	<i>Odobenus rosmarus</i>	H (L)	VU
Qilalugaq qaqortaq	<i>Delphinapterus leucas</i>	H	VU
Timmissat			
Kissaviarsuk	<i>Falco rusticolus</i>	L	NT
Nattoralik*	<i>Haliaeetus albicilla</i>	L	VU
Uppik	<i>Bubo scandiacus</i>	L	NT
Orpimmiutaq	<i>Carduelis hornemanni</i>	L	LC
qaqortaq*			
Aqisseq*	<i>Lapopus mutus</i>	L	LC
Nerleq *	<i>Anser albifrons flavirostris</i>	F, L	EN
Nerlernaarsuk	<i>Branta canadensis</i>	F, L	LC
Kangoq	<i>Anser caerulescens</i>	F, T	LC
Imeqqutaalaq	<i>Sterna paradisaea</i>	H, L	NT
Taateraaq	<i>Rissa tridactyla</i>	H	VU
Miteq*	<i>Somateria mollissima</i>	H	LC
Naajaannaq*	<i>Larus glaucoides</i>	H	LC
Naajarujuusuaq	<i>Larus hyperborea</i>	H	LC
Apparluk	<i>Alca torda</i>	H	LC
Serfaq*	<i>Cephus grylle</i>	H	LC
Oqaatsoq	<i>Phalacrocorax carbo</i>	M	LC
Toornaviarsuk*	<i>Histrionicus histrionicus</i>	F, H	LC
Alleq	<i>Clangula hyemalis</i>	F, H	LC
Paaq*	<i>Mergus serrator</i>	F, H	LC
Tuullik	<i>Gavia immer</i>	F (H)	NT

(Sunnertiasooq), EN=Endangered (Akunnattuumik ulorianartorsiortoq), CR=Critically endangered (Annertuumik ulorianartorsiortoq).

lit
ii.
ble

Art	Videnskabeligt navn	Forekomst	Rødlistevurdering
Aks-tusindblad	<i>Myriophyllum spicatum ssp. exalbescens</i>	K	NT
Bølget rapgræs	<i>Poa flexuosa</i>	K, O	NT
Fåblomstret sumpstrå	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	K	NT
Grønlandsk blåøje	<i>Sisyrinchium groenlandicum</i>	K	VU
Grønlandsk svingel	<i>Festuca groenlandica</i>	K, O	NT
Hede-melbærris	<i>Arctostaphylos uva-ursi ssp. coactilis</i>	K	NT
Islandsk guldkarse	<i>Rorippa islandica</i>	K	VU
Kanadisk braya	<i>Braya novae-angliae</i>	K	VU
Klæg-siv	<i>Juncus ranarius</i>	K	NT
Kryb-hvene	<i>Agrostis stolonifera</i>	K	NT
Langbladet vandaks	<i>Potamogeton praelongus</i>	K ¹	VU
Langes rørhvene	<i>Calamagrostis hyperborea</i>	K, O ²	NT
Polunins rørhvene	<i>Calamagrostis poluninii</i>	K	NT
Rundbladet rhizomgøgeurt	<i>Ameorchis rotundifolia</i>	K	VU
Salt-ensian	<i>Gentiana detonsa</i>	K	NT
Salt-ranunkel	<i>Ranunculus cymbalaria</i>	K	VU
Sne-anemone	<i>Anemone richardsonii</i>	O	NT
Storblomstret hønsetarm	<i>Cerastium arvense</i>	O	VU
Storlæbet blærerod	<i>Utricularia intermedia</i>	K, O	NT
Unavgiven hybrid mellem mosepost og arktisk alperose	<i>X Ledodendron vanhoeffeni</i>	K	VU

Nalunaarsuiffik 2. Naasut Kalaallit Nunaanni uumasut naasullu mianerisariallit allattorsimaffianniittut nunami allanngutsaaliukkamiittut (O=Imaani, K=Nunami. LC=Least Concern (Ulorianartorsiunngitsoq), NT=Near Threatened (Ulorianartorsiungajalersut), VU=Vulnerable (Sunnertiasoq), EN=Endangered (Akunnattumik ulorianartorsiortoq), CR=Critically endangered (Annertuumik ulorianartorsiortoq)).

6.3. Silap pissusia

6.3.1. Silap pissusiata sunniutai

Svalbardimit, Danmarkimi sumiiffinnilu allani misilittakkat malillugit Nunamik

Allanngutsaaliukkamik toqqaaneq immiini takornariartitsinermik annertunerulersitsisinnaavoq,

pingaartumik saqqummiinermut, tikikkuminarnerulersitsinermut nittartaassinermullu ataqatigiissikkaanni^{14,15}.

Kalaallit Nunaata Kitaani Nunap Allannngutsaaliukkap takornarianik amerlanerusunik ussagartitsinissaa aammaa naatsorsuutigineqarpoq, tamannalu gassinik silaannarmik kissakkiartortitsisunik aniatitsinerup annertusineranik kinguneqarsinnaavoq, nunarsuarmi silap pissusiat allanngoriartorneranut annertusaaqataasunik. Tikeraalli ilaasa Kalaallit Nunaannut tikereersimanissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq, nunamilu sumiiffiit allat tikinnagit nuna allannngutsaaliugaq toqqarsimallugu. Gassinik silaannarmik kissatsikkiartortitsisunik aniatitsinerit annertunersaat tassaassasorineqarput assartuinerup tunngasut, najugaqarnerit nerisaqarnerillu. CO₂-mik sunniutaasoq allanngorartupilussuavoq angallavigisaq, nunamiinnerup sivisussusia sammisallu apeqqutaallutik (assersuutigalugu qulimiguulimmik angalanerit, imaatigut angalanernut sanilliullugu)¹⁶. Takornariat qanoq amerlatigisut sumiiffimmut tikinnissaannut naatsorsuutigineqartunik missiliuisoqarsimanngilaq. Taamatuttaaq Kalaallit Nunaannut takornariap ataatsip agguqaqatigiissillugu aniatitsisarneranut tunngatillugu nalorninartut amerlapput, tamatumunnga najukkami assartuunneqarnissamik pisariaqartitsineq sammisaqarnerillu toqqarneqartut ilaatigut apeqqutaassammata. Nuna allannngutsaaliugaq nutaaq takornarianik umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasunik amerlanerusunik ussagartitsissanersoq oqaatigissallugu nalorninarpoq.

Ilulissani misilittakkat takutippaat UNESCO-qalernerata kingorna sumiiffik Kalaallit Nunaanni takornariarfiunerpaat ilagilersimagaat¹⁷. Tamannalu Ilulissanut timmisartukut umiarsuakkullu angallannerup annertuumik qaffanneranik kinguneqarpoq CO₂-mik aamma NO_x-imik annertuumik pilersitsisumik. Visit Greenlandip ilisimatusartullu arlallit erseqqissaatigaat amerlasoorsuarnik

¹⁴ Rigsrevisionen 2013. Beretning til Statsrevisorerne om etableringen af nationalparker i Danmark.

<https://www.rigsrevisionen.dk/Media/3/6/etableringen-af-nationalparker-i-danmark.pdf>

¹⁵ Zdenek Dvorak 2025. MSc Thesis: Bærekraftig turisme i Arktis? En studie av utviklingen på Svalbard.

<https://www.nfk.no/reiseliv/temaside/besoksforvaltning/delprosjekter/rapporter-og-foredrag/masteroppgave-om-barekraftig-turisme-i-arktis.31930.aspx#:~:text=Kan%20%C3%B8kningen%20i%20turisme%20til%20et%20sted%20som,han%20begrepet%20b%C3%A6rekraftig%20turisme%20og%20bes%C3%B8ksforvaltning%20p%C3%A5%20%C3%B8ygruppen.>

¹⁶ United Nations World Tourism Organization (2023). Climate Action in the Tourism Sector - An overview of methodologies and tools to measure greenhouse gas emissions. Published by the World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284423927>

¹⁷ Assersuutigalugu Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik (2023) takuneqarsinnaavoq. UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik annertusititsinissamut akornutissanillu annikillitsinissamut periarfissat, Ilulissat Kangiat.

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://naalakkersuisut.gl/-/media/horinger/2023/08/unesco-redegrelse-da.pdf&ved=2ahUKEwj6pK_x3ZuPAxXenf0HHQYeB8YQFnoECBkQAO&usq=AOvVaw3okbxzTffJU7xvMOt3DBLr

takornariaqarneq – pingaartumik malittarisassiorneqanngitsoq – silap pissusianut
piujuartitsinermullu anguniakkanut akerliussinnaasoq^{18,19,20,21}.

Nalornissutaasut qulaani taaneqartut pissutigalugit nunap allanngutsaaliukkat silap pissusianut
sunniutissaat maannakuugallartoq missiliorneqarsinnaanngillat. Kisiannili takornariamut
ataatsimut aniatitsinerit nalilersornissaannut missiliuinerit pissutsillu nalinginnaasut
atorneqarsinnaapput:

- a) *Issittumut timmisartukut angalanerit – silap pissusianut nanertuutaanerpaaq*
Timmisartukut angalanerit takornariat nunanit tamalaaneersut Issittumut angalasarnerini
CO₂-mik aniatitsisarnermut pissutaanerpaavoq. Takornariaq nunanit tamalaaneersaq ataaseq
Europamit Kalaallit Nunaannut siumut utimullu angalasoq inummut ataatsimut
assersuutigalugu CO₂-mik 0,8 aamma 2 tonsimik aniatitsisinnaavoq, ingerlaarfik,
timmisartup qanoq ittuunera klasselu apequtaatillugit²².
- b) *Qutsissuni silap pissusianut nanertuutit annertunerusut*
Timmisartut qutsissuni ingerlaartut CO₂-mik aniatitsiinnaratik aamma aalamik
pujoralannillu aniatitsisarput timmisartup kingorna pujuusannguuttunik silallu pissusianut
sunniuteqaqqillutik. Timmisartup kingorna pujuusannguuttut amerlanersaat minutsit
arlaqanngitsut qaangiunneri peeruttarput pissutsilli immikkut ittut atuutsillugit
sivisunerusumik silaannarmiissinnaasarput, siaruaallutit nuiannguussinnaallutillu
nunarsuarmik kissamik qinngornernik uninngatitsisinnaallutik. Tamannalu pissutigalugu
silap pissusianut nanertuutaasoq CO₂-mik toqqaannartumik aniatitsinermi marloriaammik
annertunerusinnaalluni^{23,24}.
- c) *Najukkami assartuineq ingerlatallu*
Takornariat Kalaallit Nunaannut tikereernerminni umiatsiamik timmisartunilluunniit
mikinerusunik assartuineq atornerusarpaat - tamarmik orsussamik annertuumik atuisartut.
Tamatuma saniatigut qulimiguulinnik angallassinert, najukkani angallammik
takornariatitsinerit nunakkoortillu atorlugit angallassinert aniatitsinermut

¹⁸ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/seneste-nyt/baeredygtig-turisme-vinder-frem-i-gronland/>

¹⁹ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/seneste-nyt/hvad-er-baeredygtig-turisme-i-groenland/>

²⁰ <https://www.kultur.aau.dk/klog-turismeudvikling-kan-gavne-gronland-n28799>

²¹ <https://worldheritageoutlook.iucn.org/explore-sites/ilulissat-icefjord>

²² <https://flightemissionmap.org/>

²³ IPCC, 2007: Climate Change 2007: Mitigation. Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [B. Metz, O.R. Davidson, P.R. Bosch, R. Dave, L.A. Meyer (eds)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA., XXX pp
https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/ar4_wg3_full_report-1.pdf

²⁴ Energy Transformed (alakkarneqartoq 15 August 2025): <https://rmi.org/aviation-contrails-what-we-know-and-what-we-dont-about-this-warming-phenomenon/>

annertusaaqataasinnaasarput. Nunami allanngutsaaliukkami nunanit tamalaaneersunik takornariat maannakkorpiaq tasaanerupput timmisartukut angalasut. Umiarsuit takornariartaatit ilaasa Kangerlussuarmi umiarsualivik atortarpaat²⁵, AECO-li (Arctic Expedition Cruise Operators) naaportorlugu nunami allanngutsaaliukkami maannakkorpiaq umiarsuarnik takornariartaatinik angalasoqanngilaq²⁶.

Takornariat nunanit tamalaaneersut sumiiffimmut pisarnerat maannamut timmisartukut ingerlanneqarnerusarpoq, tamatumalu kingorna Kangerlussuarmiit nunakkoortit atorlugit imaluunniit – avannarpasinnerusunut – angallatit atorlugit ingerlasoqartarpoq. Qulimiguulimmik angallassinerit ataasiakkaat aamma pisarput, assersuutigalugu tammajuitsussarsiniarluni aallaaniarnermut atatillugu. Tikeraat nunatsinneersut sumiiffimmukaraangamik umiatsiamik assartuineq atornerusarpaat.

Umiarsuarnik takornariartitsineq Kalaallit Nunaanni malunnaatilimmik annertusiartorpoq²⁷ Ilulissanilu imarpik ikaarlugu mittarfissuup nutaap atulernera takornariaqarnerup annertusineranik kinguneqassangatinneqarluni. Kommunit takornariartitsinerimut inatsimmik nutaamik inuussutissarsiutigalugu takornariartitsisarnermut tunngatillugu takornariartitsinerimik ingerlatanut killeqarfinnut immikkoortiterinikkut malittarisassiuussinissamik periarfissiisumik atulersitsinissaat apeqqutaatillugu, takornariartitsinerimik ingerlatat annertusinerannut atatillugu nunami allanngutsaaliukkami imaatigut nunakkullu assartuussinerit annertunerulernissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Taamatuttaaq takornariartitsinerup annertunerulerneratigut Kalaallit Nunaata iluani timmisartuussinerit amerlanerulersinnaapput.

d) *Umiarsuarnik takornariartitsisarneq*

Umiarsuit takornariartaatit CO₂-mik aniatitsisarnerat annertuvoq²⁸, umiarsuillu Kalaallit Nunaannut tikittartut umiarsuarnut takornariartaatinut nunarsuup immikkoortuini allaniittunut naleqqiullugit annertunerusumik silap pissusianut sunniuteqartarput, assersuutigalugu isorartuumut angalasaramik, nillernerusumiikkamik, atortulersuutit mingutsitsinngitsut tamatigut pigineqartanngimmata, eqqagassalerineq amigaateqarmat, umiarsuit sikusiornissamut sanaajugunik oqimaannerummata il.il.²⁹ Umiarsuup

²⁵ Visit Greenland website (alakarneqartoq 15 August 2025): [Krydstogtsanløbsliste - ankomster - Traveltrade - Visit Greenland](#)

²⁶ AECO, Anders La Cour Vahl, Pers. Comm. (2025).

²⁷ Takornariaqarneq pillugu ikaarsaarnermi periusissiaq 2023-2024, Naalakkersuisut (2024) https://naalakkersuisut.gl/Nyheder/2024/01/2601_overgangsstrategi_turismeomraadet?sc_lang=kl-GL

²⁸ Lloret et al (2021). Environmental and human health impacts of cruise tourism: A review. Marine Pollution Bulletin, Volume 173, Part A. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2021.112979>

²⁹ WWF website (alakarneqartoq 15 August 2025): <https://www.arcticwwf.org/the-circle/stories/ensuring-cruise-tourism-doesnt-hurt-the-arctic/>

takornariartaatip issittumiittup ullormut CO₂ ilaasumut ataatsimut 500 kg aniatissinnaasarpaa. Taamatuttaaq takornariat amerlanerulernerit Kalaallit Nunaanni timmisartuussinerit amerlanerulernerinik kinguneqarsinnaavoq.

e) Unnuineq nerisaqarnerlu

Unnuisarfiit, kiassarneq, innaallagialaq nerisassallu silap pissusianut aamma sunniuteqartarput atortussianik piianeq, tunisassiorneq, assartuineq, nukimmik atuineq allallu aqutugalugit, taakkunanngaanniilli aniatitsinerit assartuinermit aniatinneqartunit annikinnerujussuussasut naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Takornariaq nalinginnaasoq ataaseq CO₂-mik ullormut 13-22 kg missaanik aniatitsisarnissaa naatsorsuutigineqarpoq (8–15 kg CO₂e³⁰ unnuinermit aamma 5–7 kg CO₂e nerisaqarnermut³¹). Kisitsisit Kalaallit Nunaanni qaffasinnerulaarnissaat ilimanarpoq nukissiutinik nerisassanillu assartuineq isorartooq pissutigalugu, assartuinermit aniatitanit malunnaatilimmik appasinnerunissaa naatsorsuutigineqarluni.

Ataatsimut isigalugu nunanit tamalaanit takornariaqarnerup annertusinera nalinginnaasumik aniatitsinerup annertusineranik kinguneqassaaq, aniatitallu annertunersaat assartuinermitippat. Takornariap aniatitaanut pissutsit amerlasuut apeqqutaapput, ilaatigut angalanerup isorartussusia, assartuussineq atorineqartoq sammisat toqqarneqartut il.il. Takornariartitsinermit qaffaataasinnaasumut missiliuinerinik pigisaqartoqannginneranut naleqqiutissagaanni Kalaallit Nunaata Kitaani nunap allanngutsaaliukkap pilersinneqarnerani silap pissusianut sunniutaasussanik naliliinissaaq maannakkorpiaq pisinnaanngilaq.

6.3.2. Pinngortitami nalinginnaasumik pisartut silap pissusiata allannguutaanut sunniuteqartut

Kalaallit Nunaanni nunami imermilu tarajuunngitsumik pinngortitami pissuseqatigiinnerit CO₂-mik aniatitaqarnerminnik silaannarmat nalinginnaasumik annertunerumik tigooraasarpup. Masarsoqarfiit, qeriuannartup masarsui tatsillu naasut naasarnersigut uumassusilinneersullu nunamiitinnerisigut silaannarmat CO₂-mik tigooraalluurtuupput taamaaliornikkullu silap pissusiata allanngoriartornernut iluaqutaallutik, nunalu allanngutsaaliugassaaq taakkuninnga illersueqataasinnaavoq. Pilersaarummi Greenland Ecosystem Monitoring-imi naliliisoqarpoq, silap pissusiata allannguutaasa kingunerisaannik pinngortitap ataqatigiiffii taakku ukioq 2100-p tungaanut CO₂-mik annertunerumik tigooqqaalertussaasut³². Akerlianik nunap qeriuannartup masarsuisa aakkiartuinnarnerat CO₂-mik methanimillu aniatitsinernik annertunerulersitsisinnaavoq..

³⁰ Naqinneq ”e” ”equivalent”-imut, danskisut ækvivalent-imut imaluunniit ”assigisaannut” tunngasuuvuq. CO₂-p saniatigut gassinik silaannarmik kissakkiartortitsisunik taaneqartartut arlaqarput. CO₂e-lu tassaavoq gassinik silaannarmik kissakkiartortitsisartunik aniatitsinernut allanut tunngadsoq, , nunarsuarmi kissakkiartornernut naatsorsuutigisat (GWP) tunngavigalugit CO₂e-tut taaneqarsinnaasut.

³¹ <https://denstoreklimadatabase.dk/>

³² GEM Annual report Card 2022. https://g-e-m.dk/fileadmin/g-e-m/GEM/Report_Cards_2022_21_Aug.pdf

Nuna Allannngutsaaliugaq masarsoqarfissuit illersugaanerinit iluaqutaassaaq (taakkulu ilaat Ramsareqarfiusunut nalunaarut aqqutigalugu illersugaallutik), peqatigisaanilli nuna qeriuannartooq nunami allannngutsaaliukkamiittoq aamma annertuvoq (qeriuannartumiit sumiiffikkaartunut³³). Nunap allannngutsaaliukkap sunniutissaanik pitsaasunik pitsaanngitsunillu naliliineq ataatsimoortoq eqqoqqissaarnerusorlu kingunerisassanik naliliinermi matumani pisinnaanngilaq, sumiiffik pillugu paasissutissat amigarnerat pissutigalugu.

6.4. Avatangiisit eqqakkallu

Avatangiisinut inatsimmi pinngortitap avatangiisillu illersorneqarnissaat siunertarineqarpoq, inuiaqatigiit ineriartortinneqarnerat piujuartitsinermik tunngaveqartinniarlugu. Inatsit ilaatigut suliffeqarfinnik mingutsitsinerusunut akuersissuteqartarnermut, imeqarfiit killeqarfiisa iluanni ingerlatanut, imermik errortuutikumik suliarinnittarnermut, eqqakkanut atueqqiisarnermullu kiisalu teknologinut mingutsitsinnginnerusunut malittarisassanik piumasaqaatinillu imaqarpoq. Kommunit eqqagassalerinermik isumaginnittuupput. Tassalu eqqakkanik igitsisarnissaaq kommunit isumagissusaavaat, atortussiallu imaluunniit tigussaasup sulluunniit eqqagassatut naliliiffigineqartarnissaa aalajangiiffigissusaallugu. Tamanna nunamut allannngutsaaliugassanngortussamut aamma atuutissaaq.

Kommunit tamarmik immikkut eqqagassalerinermut maleruagassaliortussaapput kommunimi eqqagassalerinermut aqqissuussinermut tamarmut atuuttussamik. Maleruagassat taamaalillutik aamma asimut aamma atuuppoq, tassunga ilanngullugu nunamut allannngutsaaliugassamut. Maleruagassani katersuinissanut innersuussinissamullu aqqissuussinernut innuttaasunut, inuussutissarsiuteqartunut allanullu malittarisassat aalajangersarneqarput. Kommuni inatsisit naapertorlugit eqqakkat pillugit pilersaarummik ukiut sisamakkaarlugit suliarineqartassaaq, ukiuni aqqaneq marlunni tulliuttuni atuuttussamik. Eqqakkat pillugit pilersaarut kommunip suliaasaqarfianut tamarmut atuutissaaq. Kommunimi eqqagassat pillugit pilersaarut atorlugu kommuni maannakkut eqqagassalerisarnini ataatsimut takusinnaassavaa siunissarlu eqqarsaatigalugu eqqagassalerinermut suliaasaqarfinni suliniuteqarnermini pingaarnersiuisinnaanerulissalluni, tamatumunnga Nuna Allannngutsaaliugaq ilanngullugu.

Takornariaqarnerup annertusinera aamma sumiiffimmi mingutsitsinerup, nungullaanerup eqqakkanillu ajornartorsiuteqarnerup annertusisinnaanerannik kinguneqarsinnaavoq. Sunniutillu pitsaanngitsut taakkua sumiiffimmik atuisartut eqqagassaatiminnik tunniussisarnissaannut aalajangersimasunik suleriaasiornikkut ersarissunullu malittarisassiornikkut iluarsiniarneqarsinnaapput.

³³ Global Terrestrial Network for Permafrost website (alakkaneqartoq 15 August 2025): [Global Terrestrial Network for Permafrost \(GTN-P\) - Maps and Graphics](#)

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik nunamut allanngutsaaliukkamut aqutsisoqatigiit peqatigalugit paasititsiniaanermik suliniuteqarnikkut, innuttaasunik peqataatitsinikkut nalinginnaasumillu nakkutilliisoqarneratigut mingutsitsisoqarsinnaaneranik, nungullaasoqarsinnaaneranik eqqagassanullu tunngatillugu annikillisaaniarput (Kalaallit Nunaata Kitaani Nunamut Allannngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 18). Ajornartorsiut sumiiffinnik killilinniinnaq takornariaqarnerulersuni sunniuteqassangatinneqarpoq, iliuuseqarfiginissaali pingaaruteqarpoq takornarianut pilerinarsaanissamut nunamilu allannngutsaaliukkami aningaasaliinissanut sunniuteqarsinnaammat. Attaveqaasersuutitik pilersitsinissaq akuersissuteqarnissamik pisariaqartitsissaaq, attaveqaasersuutit illersugassatut soqutigisaqarfinnut naleqqiullugit naleqquttumik inissinneqarnissaat qulakkeerniarlugu aammalu avatangiisinik minguitsunik qulakkeerinninnissamut tunngasunik piumasaqaatitaqartillugu (Kalaallit Nunaata Kitaani Nunamut Allannngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnesuummi §§ 13-15).

2025-mi innuttaasunik ataatsimiititsisoqarneranut atatillugu sumiiffimmi eqqakkat katersuussinnaanerat uteqqiattumik sammineqarpoq. Kalaallit Nunaata Kitaani Nunamut Allannngutsaaliukkamut tunngatillugu suliniut taamaalilluni ukiut arlallit ingerlanerini eqqakkat sumiiffimmi qimaannarneqartarnerisa ukkatarineqarneranik sunniuteqareerpoq. Maannangaarlu illersorneqarsinnaasumik isumagineqanngippat, tamanna siunissaq eqqarsaatigalugu tusagassiuutitigut aamma takornariat allallu akornanni pitsaanngitsumik sammineqarnermik kinguneqarsinnaavoq. Tamatumunnga atatillugu oqaatigineqassaaq Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik Qeqqata Kommunia aamma Kommune Qeqertalik suleqatigalugit sumiiffimmi eqqakkanik salinissamut aningaasassanik EU-mi BestLife-program-imik taaneqartumiit aningaasanik pissarsisimammat. Saliinissamut aningaasartuutit, akissarsiassat ilanngullugit, 95%-ii EU BestLife-programmimit matussuserneqassapput, kiisalu Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik 5%-inik aningaasaliissalluni (kommunit marluusut taakku aningaasaliinissamut pisussaaffilerneqanngillat. Taamatut qinnuteqaateqarneq/aningaasaliiffigineqarneq nuna allannngutsaaliugassaq pillugu suliniutissamut attuumassuteqarpoq apeqqutaatitsiffiullunilu. Tassalu nuna allannngutsaaliugassaq pillugu suliaq tapersiisarnermut aaqqissuussinerit pissarsiffigineqartussaannngikkaluartut iluanni avataaniit aningaasaliissutissanik pissarsinissamut periarfissiivoq, nunami allannngutsaaliukkami suliniutinut siunnerfeqarfiusunut atugassanik, taamaalillunilu aningaasat kommuninut marluusunut tutsinneqartut atugassanngortinneqarnissaannut periarfissiiffiusumik.

7. Inooqataanikkut pissutsinut ileqqutoqqanullu kingunerisassat

7.1. Nunamik allanngutsaaliukkamik najukkami atuisuusut

7.1.1. Maannakkut periaaserineqartut inuunermilu atukkat

Ullumikkut nuna allanngutsaaliugassanngortussaq Qeqqata Kommuniani, Kommune Qeqertalimmi, Avannaata Kommuniani aamma Kommuneqarfik Sermersuumi innuttaasunit atorneqarpoq, sumiiffik inuussutissarsiutigalugu aalisarnermut/piniarnermut, akiliisitsilluni aalisartitsinerneq/piniartitsinerneq, sunngiffimmi aalisarnermut/piniarnermut, paarnanik nuniagiarnermut naasunillu katersuinerneq aamma allatigut sukisaarsarfittut atorneqarluni. Sumiiffimmi sammisat taamaalillutik inuussutissarsiornikkut isertitaqarfittut pinngortitallu pisuussutaanik pilinerneq tapertaapput, ilaqutariit/inoqutigii ilaannut isumaginninnikkut annertuumik pingaarteqarsinnaasumik. Sumiiffiup maannakkut atorneqarnera'Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq sioqqullugu tunngaviusunut nalunaarusiaq'-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq (matuma siuliani eqqaaneqartoq).

7.1.2. Ornigussinnaanermut pisinnaatitaaffinnullu allannguutissat naatsorsuutigineqartut

Pisuussutit uumassusillit tikinneqarsinnaanerat iluaqutiginerallu

Pingaarnertut siunertarineqartut nunamut allanngutsaaliugassamut nalunaarutissamut siunnersuummi allaaserineqartut ilaat tassaavoq sumiiffiup ileqquusumik atorneqarnerata ingerlaannarnissaa qulakkeerneqassasoq. Nunatut allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup inissisimaffiani malittarisassat arlallit atuutereerput, nalunaarummilu nutaami killilersuinerit ataasiakkaat siunnerfeqartut nutaat atuutinneqalertussaapput. Killilersuinerit pineqartut sumiiffinnut anginngitsunut piffissanullu sivitsunngitsunut tunngapput, matumalu kingliani najukkani innuttaasunut kingunerisassat naliliiffiginiaarlutik allaaserineqarlutik.

- Sumiiffiit **qasigissanik puisillit** (Sumiiffiup immikkoortua A, 6,5 km²-nik annertussusilik) 1. maajimiit 15. septembari ilanngullugu tikinneqarsinnaasoq, tak. *Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allanngutsaaliugaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutissaattut* siunnersuummi § 6, imm. 1, 1).
 - Sumiiffinni qasigissanik puisilimmi angalanissamut inerteqquteqarneq najukkamik atuinermut sunniuteqassaaq, sumiiffinnut imaatigut angallanneq killilernerqartussaammat.
 - Sumiiffimmi angalanissamut inerteqquteqarneq sumiiffimmi umimmanniarfiusinnaasumi angalanissamut killiliisinnaavoq. Ukiulli kingulliit qulit ingerlanerini sumiiffimmi tassani umimmaat pisarineqarsimasut marluinnaat nalunaarutigineqarsimapput.

- Sumiiffik suli tikinneqarsinnaavoq, kisiannili tamanna pissappat qasigissanik puiseqarfik tikinniarlugu sivisunerulaartumik pisuttoqassaaq.
 - Sumiiffiup annikingaatsiarnera peqqutigalugu innuttaasunut najugaqartunut kingunerluutissat annikissasut naliliisoqarpoq, pingaartumik sumiiffimmi puisit qasigissat amerleqqinnissaannut periarfissanut tamanna sanilliunneqassappat.
- Sumiiffiit **kalaallit nerlerisa uperniffittut** najortagaat (Sumiiffiup immikkoortua B, katillugit 180,565 km²-nik annertussusilik), 20. apriliimit 20. maajimut angallatit motorillit atorlugit angallannissamut, immap nunalluunniit qaaniit 500 m-init pukkinnerusumi timmisartornissamut, kiisalu immap nunalluunniit qaaniit 100 m-init pukkinnerusumik droninik timmioraartitsinissamut inerteqquteqarfusoq, tak. Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allangutsaaliugaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaannut siunnersummi § 1, imm. 6, 2).
- Angallatit motorinik ingerlatillit aamma piffissami tassani atorneqartussaannngillat, taamaattumillu taamatut killiliinermi innuttaasunut najugaqartunut kingunerluutaasussat annikittussatut naliliiffigineqarput: Sumiiffiup immikkoortua B1, Orpissuup Tasia ilanngullugu, tuttunniarnermut umimmanniarnermullu atatillugu ornigarneqarluarpoq. Sumiiffiup immikkoortuani B-mi, tassungalu B1 ilanngullugu, killilersuinerit sumiiffiup tikeqqusaannginneranut tunngasuunngillat, taamaallaalli sumiiffiup angallatit motorillit atorlugit angalanissamut, immap qaaniit imaluunniit nunamiit 500 m-init pukkinnerusumik timmisartorfigineqarnissaanut, kiisalu immap qaaniit imaluunniit nunamiit 100 m-init pukkinnerusumik droninik ingerlatitsinissamut tunngasuullutik. Killilersuinerit taamaallaat 20. apriliimit 20. maaji ilanngullugu atuuttussaapput. *Tuttut piniagaanerat illersugaanerallu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 50-imi, 3. juuli 2025-meersumi § 3, imm. 2 aamma umimmaat piniagaanerat illersugaanerallu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 58-imi, 24. Juuli 2025-meersumi § 3, imm. 3 naapertorlugit tuttut umimmaallu piaqqiorfiisa nalaanni, tassalu tuttunut 1. maajimiit 31. maajimut aamma umimmannut 15. apriliimit 31. maajimut orninnissaat akornusersornissaallu inerteqqutaavoq. Tassalu umimmannut tunngatillugu piffissaq piaqqiorfusoq tamakkerlugu Sumiiffiup Immikkoortuani B-mi angallatit motorillit timmisartullu atorlugit angallannernut, aammalu droninik timmititsinerit maleruagassiuunneqarput. Tuttunut tunngatillugu piffissamut piaqqiorfusumut ullut 11-t, tassalu 20. apriliimit 30. aprili ilanngullugu aalajangiunneqarput, piffissamilu tassani angallatit motorillit atorlugit angalanerit, immap qaavaniit nunamiilluunniit 500 m-init appasinnerusumi timmisartornerit, kiisalu immap qaavaniit nunamiilluunniit 100 m-init appasinnerusumi droninik timmititsinerit inerteqqutaapput.*

- Siumissami sumiiffiup immikkoortuini aalajangersimasuni pineqartuni takornariaqarneq annertusissappat, aalajangersagaq sunniutissanut killilersuutaasinnaavoq.
- Sumiiffiit **immap qeerlutuuisa isasut** najortagaat (Sumiiffiup immikkoortua C, katillugit 47,92 km²-nik annertussusilik), 15. juunimiit 30. septembari ilanngullugu sinerissamiit 200 m-it iluanni sukanerpaamik 10 knob-imik sukkassuseqarluni ingerlanissamut peqqussuteqarfusoq aamma immap nunalluunniit qaaniit 100 m-iniit pukkinnerusumik droninik timmioraartitsinissamut inerteqquteqarfusoq, tak. *Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allanngutsaaliugaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaannut* siunnersuummi § 6, imm. 1, 3).
 - Immap qeerlutuui isasut piffissami isaffigisaminni timmisinnaannginnamik malussajatorujussuusarput.
 - Imaatigut angalanermi sukkassutsip appartinneratigut, sumiiffimmi sammisassatut eqqarsaatigineqartut sunniuteqarnerluttussatut naliliiffigineqanngillat, sinerissamiit 200 m-init avasinnerusumi 10 knob sinnerlugu sukkassuseqarluni angalasoqarsinnaammat.
- **Sumiiffik tutut piaqqiorfiat** (Sumiiffiup immikkoortua D, 1.406,56 km²) 20. maajimiit 20. Juuni ilanngullugu pisuinnaat aqquataasigut aalajangersarneqarsimasut avataatigut angalanissamut inerteqquteqarfusoq, tak. *Uunga siunnersuut: Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allanngutsaaliugaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni* § 6, imm. 1, 4).
 - Killiliussaq kommunip piaqqiornerminni eqqissisimatinneqarnissaannik qulakkeerinissamik kissaateqarnera tunngavigalugu ilanngunneqarpoq, tutut najukkami aallaaniartarnermi isumallutit pingaarutillit ilagimmatigik.
 - Qeqqata Kommunanit oqaatigineqartut malillugit piffissami tassani sumiiffimmi sammisaqartarneq killeqartorujussuuvoq.
 - Pisuinnaat aqquataasigut, kommunimit aalajangersarneqartutigit angalassagaanni sulii sumiiffimmut ornigunnissamut periarfissaqarpoq.
- **Nunami Allanngutsaaliukkami nunalerineq naasunillu katersuisarneq**
 - Nunami Allanngutsaaliukkami nunalerineq inerteqqutaasussaavoq. Sumiiffimmi nunalerinermik suliaqartoqarneranik ilisimasaqartoqanngilaq, taamaattumillu tamatumunnga inerteqquteqarneq innuttaasunut najugaqartunut annertuumik kinguneqartussatut naliliiffigineqanngilaq.
 - Naasut nungutaanissamut ulorianartorsiunngitsut sorlaat ilanngunneqanngippata ajoquserneqanngippataluunniit naasunik nammineq atugassanik katersuisarneq sulii inerteqqutaatinneqassanngilaq.
 - Naalakkersuisoq, Pinngortitamut akisussaaffeqartoq naasunik sorlaat ilanngullugit katersuinissamut immikkut ittumik akkuersissuteqarsinnaavoq,

assersuutigalugu naasut nunami allanngutsaaliukkami naatsiiviliani naatitassaappata, suliani iluarseeqqiffiusuni atugassaappata, imaluunniit najukkani ilinniarfinni katersaatinik, atuarfinnut takornarianullu paasititsiniaanermi naatsiiviliani atorneqartussanik annertusaanermut atugassaappata. Suliat taamaattut nunami allanngutsaaliukkami piujuartitsinermut, najukkani naasunik naatitseqqinnermut tikeraallu pinngortitamik misigisaqarnissaannut tapertaasinnaapput.

- Naasunik nungutaanissamut ulorianartorsiortunik katersinissamut inerteqquteqarnerup naasut eriagisassat illersorumallugit eqqunneqarnissaa eqqarsaataavoq.
 - Naasut taamaattut ileqquusumik atorneqartarnersut Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup ilisimasaqarfiginngilaa, taamaattumillu najukkami innuttaasunut sutigut kinguneqassanersoq nalilersinnaanagu.

Ataatsimut isigalugu killilersuinerit nutaat najukkami innuttaasut sumiiffimmik atuinerannut pisuussutaanillu iluaquteqarnerannut killilimmik sunniuteqartussatut nalilerneqarput.

Takornariaqarnerup annertusinerata inooqataanikkut kingunerisassai

Visit Greenland aamma Aalborg Universitet ataatsimoorlutik naliliipput, nunami allanngutsaaliukkami sumiiffiit ilaanni takornariaqarnerup annertusinera inooqataanikkut pitsaasunik pitsaanngitsunillu kinguneqarsinnaasoq. Kingunerisassat pitsaasut tassaasinnaapput najukkami kinaassutsikkut aamma pinngortitaq kulturilu pillugit siammarterinermik nukittorsaaneq, najukkami suliffissanut periarfissat amerlanerusut, attaveqaasersuutit sullissinerillu pitsaanerusut. Kingunerisassat pitsaanngitsut tassaasinnaapput kulturikkut aningaasarsiuteqarnermik piviusumillu ingerlatsinermik annaasaqarneq, najukkami takornarialerisut immikkoortinneqarnerat, iluaqutissartat najukkami inuiaqatigiinni naligiinngitsumik agguataarneqarnerat, inissiat akitsorneri, najukkami attaveqaasersuutit artorsinneqarnerat ileqquusumillu ingerlatat akornusersorneqarnerat il.il.^{34,35}.

Takornariatitsinerup sumiiffimmut kingunerisinnaasaannik aalajangersimasunik naliliisoqanngilaq, tamatumunnga takornariaqarnerup qanoq ineriartortinneqarnissaa, aammalu inatsimmi allami maleruagassiunneqarnera, kommunit kissaataat il.il. apeqqutaasussaammata. Taamaallilluni kingunerluutaasinnaasut ingerlatsinikkut eqqortumik iliuuseqarnikkut annikillisinneqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermi nikerartitsinissaq aningaasarsiornikkullu siuarsaanissaq, kiisalu ilinniartitaanikkut suliffissatigullu periarfissanik, attaveqaasersuutitigit pitsanngorsaannissamik kulturikkullu tulluusimaarnissamik pilersitsinissaq anguniarlugu takornariat

³⁴ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/seneste-nyt/det-store-skifte-fra-mere-til-bedre-turisme/>

³⁵ <https://www.kultur.aau.dk/klog-turismeudvikling-kan-gavne-gronland-n28799>

amerlinissaat kissaatigineqarpoq. Iluaqutissartat annertusarumallugit sunniutissallu pitsaanngitsut annikillisarumallugit piujuartitsinissaq tunngavigalugu takornariartitsisarnerup ineriartortinneqarnissaa Kalaallit Nunaanni sulissutigineqarpoq, kommunit najukkamilu innuttaasut peqataaffigisaannik, ilaatigut takornariartitsisarneq pillugu inatsit nutaat takornariartitsinerlu pillugu periusissiat aqutigalugit.

Takornariartitsinermut suliassaqarfimmi aamma Naalakkersuisut nunami namminermi takornariartitsinermut immikkoortumut pilersaarutaat taamaalillutik ”*takornariaqarnerup periusissiatigut inuussutissarsiutitut siunnerfiliipput nunamut tamarmut naleqalersitsisussatut naatsorsuutigineqartumut – tamanna immi anguniagaanani inuussutissarsiulli, inuiaqatigiit atugarissaarnerullu nukittorsarnissaannut sakkussaassalluni*”³⁶. Taamaattumik takornariartitsinerup nukittorsarneqarnissaa, peqatigisaanilli takornariartitsinerup kommuninit maleruagassiorneqarnissaanut periarfissinnissaat, politikikkut kissaatigineqarpoq, taamaaliornikkut najukkami soqutigisat sapinngisamik annertunerpaamik eqqarsaatigineqarlutik inooqataanikkullu kingunerisassanik pitsaanngitsunik annikillisaagataalluni.

7.1.3. Nunap allanngutsaaliukkap pingaaruteqassusianik kommunit naliliinerat

Kommune Qeqertalik

”Nuna allanngutsaaliugaq nutaaq takornariartitsinermullu inatsisip nutaap atulersinneqarnera pinngortitamik illersuissaaq – minnerunngitsumik najukkami innuttaasunut iluaqutaasussamik – takornariat piffissani piniarfiusuni nalinginnaasuni tutunut, umimmannut aamma eqalunniarnermut pisariaqanngitsumik akornusersuinissaannut.

Takornariartitsinermut inatsit nutaaq najukkami aallaaniartunut akornusersuutaanngitsumik sumiiffinnik inuussutissarsiutigalugu takornariartitsinermut atugassanik toqqaanissamut periarfissiivoq. Taamaaliornikkut aamma najukkameersunik sumiiffik pillugu ilisimasalinnik peqatuarnissaa qulakkeerneqassaaq, uumasut illersorneqarnissaannut najukkamilu piniarnermik kultureqarnerup ataqineqarneranut iluaqutaasumik.

Nuna allanngutsaaliukkamut sinaakkusiussanik aalajangersaaneq tikeraanut avataaneersunut tamanut ataatsimut takunnissinnaanermik malittarisassanillu erseqqissunik pilersitsissaaq, tassunga ilanngullugu takornarianut, soorlu aamma eqqagassalerinermit malittarisassanik nutaanik eqqussineq sumiiffimmi pinngortitap uumasullu illersorneqarnerannut iluaqutaassalluni.

³⁶ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/strategi/>

Ataatsimut isigalugu malittarisassanik nutaanik eqqussineq imaluunniit nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummik eqqussineq kommunimi najukkamilu inuussutissarsiuteqartut akornanni aningaasarsiorfik siuariartornissamut periarfissanik pilersitsisinnaavoq.”

Qeqqata Kommunian

” Nunamut allanngutsaaliukkamut siunertarineqartut pingaarnerusut suliap 2020-mi aallartisarnerni suliniummumut nassuiaammik kommuninut allaaserineqarput. Tassanilu pingaarnertut atuarneqarsinnaavoq ”Sumiiffiup nunatut allanngutsaaliukkatut toqqarneqarnerani innuttaasunut takornarianullu takutinneqassaaq pinngortitami sumiiffik immikkut ittoq pineqartoq, eriajisarialik misigisassarsiorfik piukkunnartoq.

Kitaani Ramsareqarfiit anginerpaat marluk sumiiffimmi pineqartumiimmata tamatuma oqaluuserineqarnerata aamma ersersippaa Ramsareqarfinnik toqqaaneq immini killilersuutillu Ramsareqarfinnut nalunaarutit kingunerisaat sumiiffiit eriajisariaqartut misigisassarsiorfik piukkunnarnerinik innuttaasunut takornarianullu paasinnilersitsisimangitsaq.

Qeqqata Kommuniata isumaa malillugu Nunamik allanngutsaaliukkamik toqqaaneq kommunit marluusut aamma Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup akornanni qanittumik suleqatigiinnerisa nanginneqarnera anguniakkat pingaarnerusut nukittorsarnissaannut tapertaassaaq.

Qeqqata Kommuniata tamanna tunngavigalugu pingaartumik pinngortitamut inuussutissarsiorfik ineriartortitsinermut pitsaasumik annertuumillu sunniuteqarnissaa naatsorsuutigaa, aammali inooqataanikkut kulturikkullu pissutsinut toqqaannanngikkaluartumik sunniuteqassatillugu.

Sumiiffiup nunatut allanngutsaaliugassatut toqqarnerani kingunerisassat pitsaasut tassaassapput pinngortitamik pitsaanerusumik illersorneqarnera Ramasareqarfinnik toqqaanermi tunngaviusaq. Ramasareqarfinnik toqqaaneq najukkami innuttaasunut killilersuutinik kinguneqarsimavoq soorlu illuaraliornissamut timminernullu, sumiiffiilli pisutuartitsilluni takornariartitsinermut annertusiartortumut illersuiffiunngilaq.

Toqqaanerli sumiiffimmi naasut uumasullu pingaartumik takornarianit pisariaqanngitsumik akornusersornissaannut assiganik illersuissaaq. Tassungalu atatillugu qitiulluinnarpoq Kalaallit Nunaanni tuttoqatigiit umimmaqatigiillu amerlanersaat sumiiffimmi tassaniimmata, taakkulu aamma assigiinngitsutigut piniarnermut inuussutissarsiorfik annertuumik

pingaaruteqarlutik, inuussutissarsiuteqartut aamma kulturikkut/inooqataanikkut pissutsit immikkoortuni tullinnguuttuni marlunni allaaserineqarnerannut tunngatillugu. Tamatuma saniatigut naasut uumasullu qaqutigoortut/eriagisassat sumiiffimmiittut aamma sumiiffiup inunnit ilisimasaqanngitsunit – najukkami innuttaasunit aamma takornarianit - angallaffiunissaanut illersorneqarnerulissapput. Tamatumani ilaatigut pineqarput qasigissat qeerlutuullu imarmiut.

Nunamik allanngutsaaliugassamik toqqaanerup aamma toqqaannanngitsumik kingunerissavaa ilisimatusartut ilisimatusarnerulernerat taamaaliornikkullu sumiiffimmi naasut uumasullu pillugit ilisimasatsinnik annertusaallutik. Ilisimatusartunummi nunami allannguutsaaliukkami sulianut aningaasaateqarfinnit aningaasaliiffigineqarnissaq ajornannginneruvoq, aningaasaliisunut ersarinnerussammat naasut uumasullu immikkut ittut nunamit pingaartinneqartut pineqartut. Naasut uumasullu pillugit ilisimasat amerlanerulernerat oqartussat naasunut uumasunullu tunngatillugu illersuinissamut atuisartullu (innuttaasut takornariallu) sumiiffimmi pinngortitami sunnertiasuni taama pinianngikkaluarluni angalanissaannik iliuusissanik siunnerfilinnik eqquassinissamut periarfississavaat.

Inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinermut kingunerisassat pitsaasut tassaassapput aallaaniarnermut takornariartitsinikkullu inuussutissarsiutinut periarfissat amerlanerusut.

Takornariat taama pinianngikkaluarlutik pisuttuarnerinut/angallannerinut pinngortitami sumiiffinnik illersuineq pitsaanagerusoq (qulaani eqqaaneqartoq) sumiiffimmi piniartarnikkut pitsaasumik sunniuteqartussatut naatsorsuutigineqarpoq, pingaartumik tutut umimmaallu piffissani piaqqiorfigisaminni akornusersorneqannginnerussammata, maannakkut takornarianit taamaallaat akornusersorneqartarmata najukkamilu innuttaasunik akornusersorneqaratik piffissat piaqqiorfiusartut piffissaanngimmata piniarfiusut, takornariallu piffissami piniarfiusumi piniariartarfinni najukkami piniartunik atorineqartuni angallannissaat annikinnerusussatut naatsorsuutigineqarmat.

Piniariaatsinut tamanut tunngatillugu taamatut iluaqutissartaqarnerata saniatigut – inuussutissarsiutigalugu, sunngiffimmi, tammajuitsussarsiniarlunilu – nunamik allanngutsaaliukkamik toqqaanerup aamma tammajuitsussarsiniarluni piniartitsinermik inuussutissarsiuteqarnermi angalatitsinernut akit qaffasinnerusut pissarsiarineqarnissaannut periarfissiinissaa naatsorsuutigineqarpoq, nunami allanngutsaaliukkami piniarnissaq tammajuitsussarsiniarlutik takornarianit pilerinarnerusutut isigineqassammat.

Nunamik allanngutsaaliukkamik toqqaasoqarneratigut takornariat maannakkornit akiliisinnaassuseqarnerusut pitsaanagerusullu pissarsiarinissaat nunap immikkoortuanut

ajornannginnerulissaaq. Kangerlussuup pigisaanut tunngatillugu takornariat amerlinerannik immaqa kinguneqassanngilaq, umiarsuarnik takornariartaatinik pisuttuarlunilu takornariat amerlareermata, takornarialli taakku najukkami aningaasarsiornikkut annikitsumik pissarsiffiusartut pinngortitamullu pitsaanngitsumik annertuumik sunniuteqartartut takornarianit najukkami aningaasarsiornikkut pissarsiffigineqarsinnaanerusunik taarserneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq, peqatigisaanillu pinngortitamut sunniutaasartooq annikillisinneqarluni. Takornariartitsisarnermi immikkoortut nutaat pinngortitap pillugu takornariaanissaat naatsorsuutigineqarpoq, soorlu assersuutigalugu uumasut, naasut, timmissanik ilisimatusarnerit, silap pissusiata allannguutaat il.il. ukkataralugit – immikkoortullu taakku tamarmik najukkami angallassisartunik atuinerunissaat naatsorsuutigineqarpoq maannakkut umiarsuarnik takornariartaatinik pisuttuarluni takornariartartunut naleqqiullugu. Immikkoortullu taakku nutaat ussagartinnissaannut nunamik allanngutsaaliukkamik toqqaaneq aalajangiisuulluinnarpoq.

Qulaani taaneqareersutut sumiiffik nunatut allanngutsaaliugassaq aamma ilisimatusartunik amerlanerusunik ussagartitsinissaa naatsorsuutigineqarpoq, ilisimatusaatiminnik nunani issittuni allani nunani allanngutsaaliukkani maannakkut ingerlataqartunik. Suliaqarfik 'ilisimatusarnermut sullissineq' taamaalilluni aamma annertusissaaq ilisimasartut nunamut allanngutsaaliukkamukartussanngorpata periarfissanik nutaanik pilersitsilluni – soorlu aamma takornarianut pinngortitamik soqutigisalinnut tamanna atuuttoq.

Inooqataanikkut kulturikkullu pissutsinut pitsaasumik kingunerisassat tassaassapput piniariarnikkut kulturip pitsaanerulernera eqqagassalerinerlu pitsaanagerusoq, aammali tulluusimaarneq nunagisamillu pingaartitsineq annertunerusoq.

Piniariartarnikkut kulturi pitsaanagerusoq takornariat nunami allanngutsaaliukkami naleqqutinngitsumik/siunertarineqanngitsumik angallannerisa annikillineratiguinnaq taamatullu uumasooqassutsinik najukkamilu piniariartarnikkut periarfissanik pitsaanagerusumik illersuinikkut anguneqartussatut naatsorsuutigineqanngilaq. Naleqqutinngitsumik piniariartarnikkut kultureqarnerup annertunerusumik ukkatarineqarnissaanut nakkutilliineruneq, aammali ileqqussanik nammineq malinninnikkut, nunami allanngutsaaliukkami siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu sunniutissatut naatsorsuutigineqarput. Nunamilu allanngutsaaliukkami piniariartarnikkut kulturi pitsaanagerusoq suliaqarfinni allani sunniuteqarsinnaanissaa neriuteqarsinnaavoq.

Innuttaasunik ataatsimiititsinerni aamma najukkami atuisut pinngortitami eqqagassalerisarnarat innuttaasunit soqutigineqarluartoq erserpoq. Pisortat akiligaannik suliniuteqarnikkut qanga eqqakkanik suliarinninnissamut kommuninit

naalakkersuisoqarfimmillu aallartisarfiusumik suliniuteqarneq – EU-mit imaluunniit aningaasaateqarfinnit namminersortunit tapersorsorneqarnissaa neriuutigineqarluni – aammalu paasititsiniaanermik suliniuteqarneq nunami allanngutsaaliukkami nakkutilliinermut ileqqussanillu nammineq malinninnerunermut ataqatigiissillugu sumiiffimmi eqqakkat siunissami annikillisinneqarnissaat neriuutigineqarpoq. Tamanna nunap allanngutsaaliukkap avataani sunniisinnaassasoq aamma neriuutigineqarsinnaavoq.

Naggasiutigalugulu innuttaasut akornanni tulluusimaarneq nunagisamillu pingaartitsineq annerusog naatsorsuutigineqarpoq Kalaallit Nunaat nunat allat assigalugit aamma nunanik allanngutsaaliukkanik amerlanerusunik peqalerpat uumassusillillu assigiinngisitaarnerat pillugu nunani tamalaani anguniakkanik aammalu Ramsareqarfiit illersorneqarnissaat pillugu isumaqatigiisummik Kalaallit Nunaata pituttorsimaffigisaanik naammassinnittoqarpat.”

7.2. Ilinniartitaaneq aamma siammarterineq

(Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit ilanngussaq)

Nuna allanngutsaaliugaq najukkami nunanilu tamalaani ilinniartitsinissamut periarfissanik arlalinnik ammaassissaaq, aammalu Mingutsitsinngitsumillu Siuariartortitsinissamik EU-mut isumaqatigiisummi nunap allanngutsaaliukkap pilersinneqarnissaanut attaveqatigiinnermut pilersaarummut suliniutissanullu aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq. Sumiiffimmi ullumikkut ilisimatusarnermik ingerlatsisoqareerpoq, paasisassarsiorfissallu, ilisimasanut isaaviit il.il. Mingutsitsinngitsumik Siuariartortitsinissamik EU-mut isumaqatigiissutip immikkoortuani 2-mi ingerlanneqarsinnaasumik siunissami siammarterinissamut isumaliutigineqartunut ilaatinneqarput. Sumiiffimmi nunap isikkuanik pinngortitamilu naleqartitanik innuttaasunut najugaqartunut tikeraanullu siammarterineq taamaalilluni nunami allanngutsaaliukkami uumasofarfiit, uumassusillit assigiinngisitaarnerisa aamma pisuussutit uumassusillit akornanni ataqatigiittoqarnerata ilisimasaqarfiginerulernissaanut paasilluarneqarsinnaanerannullu iluaqutigineqassaaq.

Ilinniartitaanermut, Kulturimut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik tamatumunnga peqatigitillugu nalilerpaa nuna allanngutsaaliugaq atuartunut ilinniartitaanernilu assigiinngitsuni ilinniartunut, soorlu assersuutigalugu SILA-mut (biologimik ilinniartitaaneq) periarfissarpassuarnik tunniussissasoq, nunap uumasofarfiup qanillinnissaanut, taamaaliornikkullu ornigullutik suliaartortarnerannik suliatigut misilittagaqarnerannik nukittorsaalluni.

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup aamma nalilerpaa nuna allanngutsaaliugaq takornariartitsisarnerup iluani ilinniakkanut periarfissaqartoq, takornariartitsisarnermik suliaqartut akornanni aamma nunap allanngutsaaliukkap

sunniivigeqatigiinnerisa akornanni ineriartortinneqarnera piginnaasanik nutaanik pisariaqartitsilissalluni. Nunami allanngutsaaliukkami takornariartitsisarnerup annertusiartornera ilutigalugu takornariartitsisarnermut sammisunik pikkorissaanissamik ilinniartitaanernillu imaluunniit suliaqarfimmi immikkut ilisimasalinnik pisaqartitsineq annertusiartussapput. Taamaattumik nunami allanngutsaaliukkami takornariartitsinermi sungiusaatigalugu sulinissaq piukkunnassaaq, ilinniartoqarfinnut najukkamilu inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinermiut nukittorsaataasinnaammat.

7.3. Kulturikkut eriagisassat

Nunap allanngutsaaliukkap iluani kulturikkut eriagisassat arlallit suussusersineqarsimapput, aamma UNESCO-mi nunarsuarmi kingornussassaqaarfik Aasivissuit-Nipisat nuna allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup kujasinnerusortaanut qaleriippoq. Kulturikkut eriagisassat illersorneqarnissaat nalunaarummi maleruagassiorneqanngilaq (Kitaani Nuna allanngutsaaliugaq pillugu nalunaarummut siunnersuummi § 3, imm. 2, tamanna kulturikkut eriagisassat pillugu inatsisiliornermi maleruagassiuunneqarmat. Nuna allanngutsaaliugaq taamaalilluni kulturikkut eriagisassat illersorneqarnerannut kinguneqartussatut naatsorsuutigineqanngilaq, tamanna inatsisini allani isumagineqareermat.

7.4. Najukkami inuiaqatigiit akuutinneqarnerat

Kommune Qeqertalik aamma Qeqqata Kommunia Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik peqatigalugu 2025-mi maajimi juunimilu illoqarfinni nunaqarfinnilu ukunani innuttaasunik ataatsimiititsivoq: Aasiaat, Qasigiannuguit, Kangaatsiaq, Niaqornaarsuk, Sisimiut aamma Kangerlussuaq.

Taakku saniatigut 2022-mi aamma 2023-mi kommunini marlunni pineqartuni innuttaasunik ataatsimiititsinerit katillugit arfineq marluk ingerlanneqarput. Taamani illoqarfinni nunaqarfinnilu arfiniliusuni taaneqareersuni innuttaasunik ataatsimiititsinerit saniatigut aamma Attumi ataatsimiititsisoqarpoq.

7.4.1. Kommune Qeqertalimmi innuttaasunik ataatsimiititsinerit, juuni 2025

(Aasiannit, Qasigiannuguit, Kangaatsiamit aamma Niaqornaarsummit ataatsimut imaqarniliaq)

Innuttaasunik ataatsimiititsinerit siunertaraat Kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik nutaamik pilersitsinissamik suliaq ilisimatitsissutigissallugu aamma innuttaasut ilisimasaannik isumaannillu ilanngussinissaq. Borgmesteri Simigaq Heilmann tikilluaqqusivoq nunallu allanngutsaaliukkap Kommune Qeqertaliup aamma Qeqqata Kommuniata akornanni ataatsimoorussamik suliniutaanera erseqqissaatigalugu. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup tunngaviusooq, suliatiqut ilisimasat katersukkallu, aammalu killeqarfiliinissamut maleruagassiornissamullu

siunnersuutit naalakkersuisoqarfimmit saqqummiunneqarput. Kalaallit Nunaata kitaani Nuna Allannngutsaaliugaq Kalaallit Nunaanni³⁷ ineriartortinneqartut siullersarissavaat, siunertarineqartorlu tassaavoq uumassusillit assigiinngisitaarnerisa aamma uumasooqarfiit illersorneqarnissaat, pinngortitami pisuussutiniq ileqquusumik piujuartitsinissarlut tunngavigalugu atuinerup qulakkeernissaa, takornariartitsinikkut ineriartortitsinerup tapersersornissaa aammalu ilisimatusarnermik siammarterinermillu nukittorsaanissaq.

Ilisimasatigut tunngavigineqartunut ilaatigut ilaapput nunap sanna, uumasut, kulturikkut oqaluttuarisaaneq najukkami atuinnermut soqutigisaqarfiit. Innuttaasunik ataatsimiititsinerimi pingaartumik uumasut aalajangersimasut, soorlu qasigiaq, kalaallit nerliat, qeerlutuut imarmiut tuttullu immikkut aallunneqarput. Aqutsisoqatigiit siunnersuutigaat nunamut allannngutsaaliuiffiusumut killeqarfiususaaq, aallaqqaammut titartarneqartoq annertusineqassasoq, sumiiffiit uumasunut nunallu sannaanut tunngatillugu pingaarutillit ilanngunniarlugit. Maleruagassiornermi naasunik nungutaanissamut ulorianartorsiortunik katersinnermut, uumasunik piaqqiorfigisartagaanni qasuersaarfigisartagaannilu tupernik inissiisarnermut killilersuinerit aammalu attaveqaasersuutiniq nutaanik sanaartornermut malittarisassat pineqarput.

Innuttaasut qisuariaataat assigiinngiiaarput. Nunap allannngutsaaliukkap piniarnermut, aalisarnermut, paarnanik nuniarnermut angallannermullu annertuumik killiliinissaa amerlasuunit ernumanartoqartinneqarpoq – ilaatigut Kitsissunnguani aamma Ramsareqarfinni misilittagarineqartut innersuussutigalugit, taakkunani killilersuinerit nalunaarutigineqaaqaartunit annertunerusimammata. Allallu imaatigut angallannermut sukkassutsimut killilersuinerit isoraat, sarfartupilussuarni sillimaniarnikkut ajornartorsiuteqarsinnaanera aarlalalugu. Takornariartitsinerup annertusinerata akornusersuutiniq eqqagassatigullu ajornartorsiutiniq pilersitsisoqassanersoq aamma ernumanartoqartinneqarpoq.

Tamatumunngalu peqatigitillugu nunap allannngutsaaliukkap pinngortitamut ataqqinninnermik attassitissinnaanissaa annertusaasinnaanissaalu, piujuartitsinissaq tunngavigalugu atuinnissamik qulakkeerinnissinnaanera inuussutissarsiornikkullu takornariartitsinikkullu periarfissanik nutaanik pilersitsissinnaanissaa annertuumik taparserneqarpoq. Najukkami ilisimasat uumasunillu takusaqartoqarnerata aqutsinnermut ilanngunneqarnissaa naleqarluarnera innuttaasunit arlalinnit erseqqissaatigineqarpoq. Pinngortitap ileqquusumik atornerarnerata pingaarnertut siunertaaginnarnissaa, innuttaasut ernumassutigisaat suliap ingerlaqqinnerani ilanngunneqassasut kommunimit naalakkersuisoqarfimmiillu naqissuserneqarpoq.

³⁷ Tunup Avannaarsuani Nuna Allannngutsaaliugaq 1974-imi Danmarkimi Eqqissisimatitsinnermut Aqutsisoqarfimmit toqqarneqarneqarsimavoq.

Innuttaasut pinngortitamut atassuteqarluarnerat aalajangiinernullu pimoorussamik peqataatinneqarnissaminnik kissaateqarnerat innuttaasunik ataatsimiititsinerit uppersarsarneqarpoq. Nuna allanngutsaaliugaq pillugu siunnersuut 2025-mi tamanut tusarniaassutigineqarnissaa, inaarutaasumillu ammarneqarnissaa 2026-mi pisussatut pilersaarutigineqartoq innuttaasunut ilisimatitsissutigineqarpoq.

7.4.2. Innuttaasunik ataatsimiititsinerit Qeqqata Kommunia, maaji 2025

(Sisimiuni Kangerlussuarmiillu ataatsimut imaqarniliaq)

Sisimiuni Kangerlussuarmilu innuttaasunik ataatsimiititsinerit siunertaraat Kitaani Nuna allanngutsaaliukkamik pilersitsinissamik suliaqarnerup killiffiata saqqummiunnissaa, tassungalu ilanngullugit ilisimasatigut tunngavigisat, killeqarfissamut siunnersuutit aammalu nalunaarummut siunnersuut. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik, Pinngortitaleriffik Qeqqatalik Kommunia sinniisunik peqataatitaqarput, ataatsimiititsinerinilu innuttaasut katillugit 40-t missaat peqataapput.

Saqqummiinerni naqissuserneqarpoq, nuna allanngutsaaliugaq kalaallit pinngortitamut isiginnittaasiannik tunngaveqartinneqassasoq, uumassusillit assigiinngisitaarnerat uumasooqarfiillu illersorneqarnerat pinngortitami pisuussutit ileqquusumik atornerqaannarsinnaanissaannut ataqatigiissinneqassallutik. Uumasut, uumasooqarfiit, kulturi najukkamilu atuinnermut soqutigisat pillugit ilisimasat tunngaviusunut nalunaarusiami innuttaasullu akuutinneqarnerini katersorneqarput. Pingaartumillu tutut piaqqiortarfii, qasigissat, kalaallit nerleri qeerlutuullu imarmiut qitiusumik sianiginiarneqartussatut erseqqissaatigineqarput. Paasissutissat nutaat ilaatigut takutippaat tutut arnavissat ilumittut norraallu sumiiffimmi akulikissusiat annertusoq, tamannalu nunap allanngutsaaliukkap killeqarfilerneranut siunnersuummi nutartikkami ilaatinneqarpoq.

Sisimiuni pingaartumik umimmaqassutsimut, takornariartitsisarnerup inissisimanera sumiiffimmilu saliinissamut pisariaqartitsineq pillugu apeqqutit saqqummiunneqarput. Innuttaasut arlallit isumaqarput umimmaat amerlavallaalerlutik nunamik aserorterilersimasut, allallu pisassiissutit nakkutilliinerullu naleqqussarneqartariaqartut tikkuarpaat. Takornariat – pingaartumik umiarsuarnit takornariartaassuarneersut – piffissap piniarfiusup nalaani akornusersuinernik pilersitsisinnaanerit ernumassutigineqarpoq, aammali nassuerutigineqarluni takornariartitsineq aningaasarsiornermut tapertaasinnaasoq tamanna zonelersuinikkut piumasaqaasersuinikkullu maleruagassiorneqarpat. Innuttaasut arlallit nakkutilliinerup annertunerunissaanik ujartuipput eqqagassallu pillugit ajornartorsiutit isumagineqarnissaannut aningaasassanik aamma ujartuillutik.

Kangerlussuarmi ingammik tutut, umimmaqassuseq sumiiffiilli piniarfiumngitsut oqallisigineqarput. Umimmannik kisitsisarnermi periaaserineqartut innuttaasunit

qularnartinneqarput tuttullu sumiiffigisatik qimappiarneq ajoraat erseqqissaatigalugu. Aamma sumiiffinni piaqqiorfiusartuni motoorilinnik angallateqarluni piniartoqarnerata ernumanartoqartinneqarpoq. Arlallillu oqaatigaat suliniummut akerliusoqarnera paatsuisoqarsimaneranik ilaatigut pissuteqartoq – assersuutigalugu sumiiffinnut UNESCO-qarfiusunut taputartuussisoqarluni, taakkunani killilersuinerit sukanganerujussuusinnaammata. Nunallu allanngutsaaliukkap takornariatitsinermut maleruagassiorneqanngitsumut najukkami soqutigisanik illersuisinnaanera peqatigisaanillu nakkutilliinermut, saliinermiut siammarterinermullu pitsaanertusunik sinaakkuteqartitsisinnaanera innuttaasunit allanit tikkuarneqarpoq.

Tupertarnermut, eqqagassalerinermut nakkutilliinissamillu pisariaqartitsinermut malittarisassat siunnersuutigineqartut ataatsimiititsinerni marluusuni apeqquteqarfigineqarput. Pingaartumillu najukkami innuttaasut sumiiffimmik atuinerannik killiliisinnaanera ernumassutigineqarpoq. Naalakkersuisoqarfimmit naqissuserneqarpoq sumiiffiit sunnertiasut piffissani aalajangersimasuni illersorneqarnissaat siunertaasoq, ileqquusumilli atuinerup ingerlatiinnarnissaa periarfissaaginnassasoq.

Ataatsimut isigalugu ataatsimiititsinerit tapersersuineramik qulartoqarneranillu ersersitsipput: Allanngutsaaliugaq pinngortitamik illersuinerup nukittorsarnissaanut periarfissatut, takornariatitsinikkut nutaamik ineriartortitsinissamut aamma saliinissamut nakkutilliinissamullu aningaasassanik qulakkeerinninnissamut innuttaasorpasuarit isigineqarpoq. Peqatigisaanillu piniarsinnaanerup, aalisarsinnaanerup ileqquusumillu atuisinnaanerup killileqarnissaa amerlasuunit ernumassutigineqarpoq. Nalunaarutip 2025-mi tamanut tusarniaassutigineqarnissaata nunallu allanngutsaaliukkap 2026-mi pilersinneqartussatut pilersaarutigineqarnerata tungaanut suliap ingerlaqqinnissaanut oqaaseqaatigineqartut tamarmik ilaanngunneqarput.

8. Inatsisitigut kingunerisassat

8.1. Nunaminertamik killiliineq

Nuna allanngutsaaliukkap kujammut/kujammut-kippasimmut aamma avannamut/avannamut-kippasimmut killiligaanissaanut siunnersuutip Ramsareqarfiit killeqarfii pioreersut malippai. Killiliinerit allat nunami ilutsit malippaat, ersarissut ilisarnartullu. Sermersuarmini killigititaq ilaatinneqanngilaq, UNESCO Nunarsuarmut kingornussarititaq kujammut-kangimut aamma tamatuma avannaatungaani allorniusat sanimukartut tukimukartullu malinneqarmata. Killiliinerup pineqartup iluani sumiiffiit suussusaat sisamaapput piffissalersukkamik orninneqarsinnaasunik qasigissat, kalaallit nerleri, qeerlutuut imarmiut isasut tuttullu piaqqiortut illersorneqarnissaat

qulakkeerniarlugu (Kitaani Nuna allanngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 6, kiisalu ilanngussat).

8.2. Inatsisiliorneq pisinnaatitaaffiillu

Nalunaarut inatsisinut pioreersunut tapertaavoq malittarisassallu inatsisiliornerni allani aalajangersarneqareersut ilaatinneqanngillat, soorlu aalisarnermut piniarnermullu inatsisit, kulturikkut eriagisassanut inatsisit, takornariartitsinerlut inatsisit, aatitassarsiornermut inatsisit il.il.. Taamaaliornikkut inatsisinut pioreersunut naleqqussaanaissaq qulakkeerneqassaaq. Innuttaasut pisinnaatitaaffii killilimmik sunnerneqassapput, sumiiffiup atorneqarnissaa periarfissaaginnassammat, assersuutigalugu inuussutissarsiutigalugu sunngiffimmilu aalisarnermut, piniarnermut, nuniannermut naasunillu katersinerlut il.il., kiisalu takornariarnermut (tassunga ilanngullugit inuussutissarsiutigalugu takornariartitsineq, tammajuitsussarsiniarluni piniarneq akiliisitsilluni aalisartitsineq), il.il.

Killilersuutit pingaartumik sumiiffinnut piffissami killilimmi orninneqarsinnaaneritut malittarisassaqaartinneqartunut attuumassuteqarput, A) sumiiffiit sumiiffimmi puisinik qasigissanik peqaleqqissinnaanermut periarfissiiiffiusussat, B) kalaallit nerlerisa upernisarfii, C) qeurlutuut imarmiut isasut, D) tuttut piaqqiortut illersorniarlugit (Kalaallit Nunaata kitaani Nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 6, kiisalu ilanngussat). Killilersuinerit taakku kissaatit aammalu ilisimasat, innuttaasunit najugaqartunit toqqaannartumik, aammalu tunuliaqutassatut nalunaarusiap suliarineqarneranut atatillugu pissarsiarineqartut inernerisaannik oqaasertalerneqarput³⁸.

8.3. Aqutsinerup ilusiligaanera

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik nunap allanngutsaaliukkap aqunneqarneranut pingaarnertut akisussaasuvoq. Tamatuma saniatigut arlalinnik malittarisassaqaarpoq, naalakkersuisoqarfinnit allanit kommuniniillu aqunneqartunik (ilaatigut kapitali 3 Inatsisitigut aqutsinikkullu sinaakkusiussat-ni assersuutit takukkit). Aqutsisoqatigiit kommuninit, aammalu naalakkersuisoqarfinnit susassaqaartunit NGO-nillu peqataaffigineqartut Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmut siunnersuisuupput. Aqutsisoqatigiit aalajangiinerit nunami allanngutsaaliukkami siunertaasunut siuarsaataasinnaanissaat qulakkeertussaavaat, aammalu nalunaarummi aalajangersakkat malinneqarnissaat qulakkeertussaallugu.

Kommunit iluminni nuna allanngutsaaliugaq pillugu suliaasa aqqissuussaananerit illoqarfinni nunaqarfinnilu aqutsinermit ilusiligaanernik pioreersunik tunngaveqassaaq.

³⁸ Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut: Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq sioqqullugu tunuliaqutassatut nalunaarusiaq, Teknikkimut tunngasumik nalunaarusiaq nr. 135, 2025 https://natur.gl/wp-content/uploads/2025/05/Baggrundsrapport-forud-for-etablering-af-nationalpark-i-Vestgroenland_20250520-KAL.pdf

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup sumiiffimmut aqutsinermut pilersaarummik ineriartortitsisinnaavoq (Kitaani Nuna allanngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 17). Ingerlatsinissamut pilersaarut innuttaasunut inatsisitigut pituttuissanngilaq, sumiiffiulli aqunneqarnerata nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinermini siunertarineqartut naammassineqarnissaannik qulakkeerinnittussaalluni.

8.4. Nakkutilliineq nalilersuinerlu

Nalinginnaasumik nakkutilliineq pisarnermisut ingerlaannassaaq Kalaallit Nunaanni Aalisarnermut Piniarnermullu Nakkutilliisoqarfimmit oqartussaaffigineqarluni. Tamatuma saniatigut kommunit periarfissaqassapput namminneq sumiiffigisaminni inunnik nakkutilliisussanik atorfinitsisinissaminnut. Aammattaaq Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup naatsorsuutigaa kommunit suleqatigalugit nunap allanngutsaaliukkap qanoq inneranut ilisimasanik ingerlaavartumik katersisarnissamik pilersitsissalluni, tamatumunnga ilanngullugit uumasut nungutaanissaminnut uloriantorsiorlut, sumiiffimmi naleqartitanut aarlerinaatit, soqutigisanik aporaattoqaratarsinnaanera, eqqakkat il.il. pillugit. Ilisimasat taakku ilisimatusarnikkut ilimasanut, Nunap Inoqqaavisa Ilisimasaannut, kiisalu atuisut ilisimasaannut tunngasinnaapput, aammalu allaffissornikkut ilusiligaanerit pioreersut aqutigalugit katersorneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq nunamullu allanngutsaaliukkamut aqutsisoqatigiinni ikinnerpaamik ukiumut ataasiarluni eqqartorneqartassallutik.

EU-p Mingutsitsinngitsumik Siuariartortitsinissaq pillugu isumaqatigiissutaani ilaatinneqarput timmissanik kisitsinissamut aningaasassat, kiisalu nakkutilliinermut sakkussamik digitaliusumik, sumiiffimmi atuisut (innuttaasut, takornariat) pisunik aalajangersimasunik, assersuutigalugu akornusersuinernik, uumasunik qaqutigoortunik/nungutaanissamut ulorianartorsiorlut il.il. nalunaaruteqartarnissamut periarfissiisussamik, ineriartortitsinissamut aningaasassat. Sumiiffimmi uumasunik nujuartanik kisitsineq Pinngortitaleriffiup uumasooqassutsinik nakkutilliinerata nalinginnaasup pingaarnersiuffigineqarneranut ilaatinneqassaaq, imaluunniit avataaneersunit aningaasalersorneqarluni, taamaattumillu nunatta karsianut aningaasartuutaanerussanngilaq.

9. Aningaasatigut kingunerisassat

9.1. Aalisarnek piniarnerlu

(Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit ilanngussaq)

Nunami Allannngutsaaliukkami akissarsiutigalugu namminerlu atugassanik aalisarnek, piniarnek nuniannerluunami allannngutsaaliukkami ingerlaannassapput. Matuma siuliani kapitali 7-imi

allaaserineqartutut, suliat ilaat piffissani sunnertiaffiusuni ikittunik nutaanillu killilersorneqalissapput (Kalaallit Nunaata kitaani Nuna allanngutsaaliukkamut nalunaarummut siunnersuummi § 6, kiisalu ilanngussat). Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik naliliivoq, *“Ataatsimut isigalugu killilersuutit siunnersuutigineqartut sumiiffiit immikoortuisa annertussusaannut, aammalu piffissanut killilersuutit atuuffissaannut naleqqiullutik killeqangaatsiarput. Sumiiffiit immikkoortuini A-ni B-nilu tamani aalisarnej tamarmiisoq isigalugu (paasissutissat, aalisarnermut aallaaniarnermullu paasissutissaasivimmit pissarsiarineqartut aamma GFJK-miit isumassarsiuinerit tunngavigalugit), kiisalu sumiiffinni B-ni killilersuutit taamaallaat qaammami ataatsimi atuuttusaa nerat isigalugu annikippat – taamaattumillu aalisarnermut immikkoortortaqaqfimmiit killilersuutissatut siunnersuutigineqartut inuussutissarsiutigalugu aalisarnermi kingunerisassanut naleqqiullugit annilaanganartoqartinneqarpallaanngillat”*.

Nalunaarutip aalisarnermik piniarnermillu inuussutissarsiuteqartut aningaasaqarnerannut, kiisalu sumiiffiup ileqquusumik atornerarneranut sunniutissaat killeqartorujussuuartut naliliiffigineqarput.

9.2. Takornariaqarnej

(Kommune Qeqertalimmiit, Qeqqata Kommunianiit aamma AECO-miit ilanngussat)

9.2.1. Takornariaqarnerup annertusinissaata periarfissaqarnera

Kitaani takornariatitsineq ukiuni kingullerni 25-ni annertuumik ineriartorfiuvoq, attaveqaasersuutitigut pitsanngorsaateqarneranik UNESCO-miillu toqqaasoqarnera aqutigalugu nunani tamalaani soqutiginnittoqarnera malunnaataallutik. Kitaanut tikeraartartut unnuisarnerillu patajaatsumik amerliartornerat misigineqarpoq, aammalu nunatsinni, taamatullu Kalaallit Nunaata kitaani sumiiffinnut eqqissisimatitanut assigiinngitsunut paasisassarsiornissamik qinnuteqaatit, timmisartornissamut akuersissutinik/immikkut akuerineqarnissamik qinnuteqaatit assigisaallu ataatsimut isigalugit amerleriarujussuarsimallutik. Pingaartumillu sumiiffiit soorlu Ilulissat, Kangerlussuaq aamma Nuuk qitusoqarfiusimapput, umiarsuarnillu takornariarnerit ataatimut isigalugit malunnaatilimmik amerlisimallutik³⁹.

Nuummi (2024) aamma Ilulissani (2026) nunanit tamalaanit mittarfissuarnik pilersitsisoqarnera takornariatitsisarnerup siunissaanut pingaaruteqarluinnarpoq. Mittarfiit taakku angalariaatsinik allanngortitsisinnaapput, Kalaallit Nunaat takornarianut nunanit tamalaaneersunut tikikkuminarnerulersissinnaallugu aningaasarsiornikkullu suliffissanillu pilersitsinissamut toqqammavissaqartitsisinnaallutik.

Nuna allanngutsaaliugaq ussassaarutitut

³⁹ Visit Greenland (2024). Takornariaqarnermut kisitsisitigut paasissutissat 2024. [Turismestatistikrapport-2024.pdf](#)

Kalaallit Nunaanni sumiiffiit UNESCO-p nunarsuarmiunut kingornussassatut allattorsimaffianut ilanngunneqarsimapput. UNESCO-p ussasaarutigineqarnera Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni ersarinnerulersitsivoq nunarsuarmullu pingaaruteqassusilittut tikiffissatut pilerinartunngortillugu⁴⁰, tamannalu takornariarnissamik soqutiginninnermik najukkamilu attaveqaasersuutitut siammarterinermullu aningaasaliinissamut annertunerulersitsivoq. Sumiiffiup illersugaasup takornariaqarnermik ineriartortitsiffissatut toqqarneqarnerani sunniutissanut, tamatuma peqatigisaanik attaveqaasersuutitut aningaasaliisoqarnissaa, nittarsaassisoqarnissaa, tikikkuminassuseqarneq, siammarterinissaq il.il. apequtaasussaapput.

Nunat allanngutsaaliukkat pinngortitamut najukkamilu inuiaqatigiinnut pitsaasumik tunniussaqaarsinnaanerannut nunarsuaq tamakkerlugu assersuutissaqarpoq, soorlu aamma tamanna ilaatigut USA-mi Yellowstone Nationalparkimi⁴¹ aamma Danmarkimi Thy Nationalparkimi⁴² takuneqaarsinnaasoq. Nunatut allanngutsaaliukkatut taaguut sumiiffimmut nukittunerusumik ilisarnaateqartitsisinnaavoq tikitassatullu immikkuullarissutut nittarsanneqaarsinnaalluni. Ilisimaneqarluarpoq nunat allanngutsaaliukkat ussasaarutissatut naleqarnertik atorlugu sumiiffimmut amerlanerusunik ussagartitsisinnaasut, tamannalu najukkami suliffissanik isertitassanillu pilersitsisinnaalluni.

Sumiiffiup nunatut allanngutsaaliukkatut toqqarnerata aningaasaqarnikkut qanoq sunniuteqarnissaanik missiliuinissaq suliassaavoq pisariusoq, taamatumali sunniuteqaarsinnaaneranut sinaakktissat pigineqarput: Kangerlussuarmi Ilulissanilu nunanit tamalaanit mittarfissuit, avannaani kujataanilu tikiffissani najukkami takornarialerisut aamma takornariaqartitsinikkut suliaqarfik sumiiffiit illersugaasut takornariatitsinerup ineriartortinneqarneranut iluaqutaanerannik oqariartuuteqartut⁴³. AECO naliliivoq, sumiiffimmi siunertat pinngortitamilu nalillit ersarissumik ingerlateqqinneqarpata, aammalu tikeraanut attaveqaasersuutitik naleqquttunik pilersitsisoqarpat, nuna allanngutsaaliugaq takornariaqarnermik ineriartortitsinermut nukittorsaataasinnaasoq. Nalunaarutissatut siunnersuutip tamanut tusarniaassutigineqarnera tunngavigalugu AECO aqutsisoqatigiinnut qinnuteqarpoq, 2026-imi piffissap suliffiusussap pinnginnerani AECO-p ilaasortaminut ataatsimiititsineranut

⁴⁰ Soorlu [Grønlands UNESCO Verdensarv | Greenland Travel DK](#)

⁴¹ "Tradeoffs and win-wins between large landscape conservation and wildlife viewing in protected areas" <https://pubs.usgs.gov/publication/70268088>

⁴² "Ny forskning fastslår: Thy har omfavnet sine naturværdier og er blevet et stærkt brand" <https://nationalparkthy.dk/om-os/nyheder/2023/ny-forskning-fastslaar-thy-har-omfavnet-sine-naturvaerdier-og-er-blevet-et-staerkt-brand>

⁴³ Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø (2023). Mulighed for at øge fordele og mindske ulemper ved UNESCO-området omfang, Ilulissat Fjorden. https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://naalakkersuisut.gl/-/media/horinger/2023/08/unesco-redegrelse-da.pdf&ved=2ahUKEwj6pK_x3ZuPAxXenf0HHQYeB8YQFnoECBkQAO&usg=AOvVaw3okbxzTffJU7xvMOt3DBLr

peqataajumalluni, aammalu Kalaallit Nunaata kitaani nuna allanngutsaaliugassaq nutaaq pillugu saqqummiussiniarluni.

Kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsisoqarnissaaq kissaateqarnermut kommuninit tunngavilersuutigineqartoq tassaavoq, ilaatigut takornariartitsinermut inatsit nutaaq aqqutigalugu najukkami takornariartitsinermik inuussutissarsiuteqarnerup nukittorsarneqarnissaaq kissaateqarneq, tamatumunngalu peqatigitillugu najukkami illersuinerup iluaquteqarnermullu soqutigisat qulakkeerneqarnissaat.

Qeqqata Kommuniata nunamik allanngutsaaliukkamik nutaamik, UNESCO-mi nunarsuarmi kingornussassaqaarfimmik, takornariartitsinermut akuersissutinik, ATV-nut aqqutissanik il.il. suliaqarnerani anguniagaavoq ”*takornariat umiarsuarnik takornariartaatinit nunami takornariarnermut nuutsinnissaat, tassani takornariaq ataaseq najukkami aningaasanik atuinerusarmat umiarsuarmi takornariartaammiinnerminut naleqqiullugu (takornariamut ataatsimut 19.000 kr. vs 2.000 kr.)*⁴⁴. Tamatumunnga peqatigitillugu umiarsuarmik takornariartitsisarneq sivikitsuararsuusarpoq aasap qaammataani 2-3-ni annertuumik ingerlanneqartarluni, nunamilu tunngaveqartumik takornariartitsineq Qeqqata Kommuniani ukioq kaajallallugu ingerlanneqarnerusarluni, najukkami uumasunut pinngortitamullu ornigussinnaaneq najukkami ukioq kaajallallugu suliffissaqartitsiniarnermik qulakkeerrinnissinnaalluni.” Kommune Qeqertalimmik assingusumik kissaateqartoqarpoq Visit Greenlandimut naapertuuttumik, ”*takornariaqarneq pitsaasoq takornariaqarnermut annertunerusumut naleqqiullugu kissaatigineqarneruvoq, takornariaqarneq inuiaqatigiinnut sapinngisamik annertunerpaamik iluaqutaqqullugu najukkami kissaatigineqartunut naapertuuttumik*”⁴⁵.

Kommunit taamaalillutik kissaatigaat nalilerlugulu nuna allanngutsaaliugaq najukkami tunngaveqartumik takornariartitsinermut iluaqutaassasoq taamaalilluni najukkami isertitaqarnerunissamut suliffinnullu amerlanerusunut najukkami tunisassiorunut sullissinermillu inuussutissarsiuteqartunut iluaqutaasussamik, soqutiginninnerup piumaneqarnerullu annertusinerat iluaqutiginnaallugu.

EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni Mingutsitsinngitsumut Siuariartornissamut aqqissuussinerup iluani (2024-2027) suliniutinut ataasiakkaanut 29-nut aningaasassanik immikkoortitsisoqarsimavoq, taakkunangalu arlallit takornariaqarnermik suliaqarfimmut attuumassuteqarput⁴⁶. Takornariartitsinikkut suliniutini ukkatarineqarput:

⁴⁴ https://tourismstat.gl/wp-content/uploads/2024/04/FINAL_Den-Okonomiske-betydning-af-Udenlandsk-Turisme-i-Gronland.pdf

⁴⁵ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/seneste-nyt/det-store-skifte-fra-mere-til-bedre-turisme/>

⁴⁶ https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries/greenland_en

- Pinngortitami sumiiffinni sunnertiasuni piujuartitsineq tunngavigalugu takornariartitsinermik ineriartortitsineq.
- Najukkami inuiaqatigiinni pisinnaasanik annertusaaneq takornariartitsineq akisussaassuseqartumik isumagineqarsinnaanngorlugu.
- Attaveqaasersuutitik pitsanngorsaaneq najukkanilu ingerlatsisunik tapersersuineq.

Aqutsisoqatigiit naliliipput pineqartut Kalaallit Nunaanni takornariartitsinikkut siuarsaanissamut suliniutit allat nunap allanngutsaaliukkap toqqarneqarneranut ilanngullugit takornarianik amerlanerusunik sumiiffimmut ussagartitsisinnaasut taamaaliornikkullu najukkami aningaasarsiornikkut siammasinnerulersitsinissamut tapertaalluni kommunit kissaataannut naapertuuttumik.

9.2.2. Isertitaqarnissamut periarfissat suliffissallu

Takornariaqarnerup kommunini najukkami aningaasarsiornikkut siammasinnerulersitseqataasinnaaneranut pissutsit arlallit apeqqutaapput, qulaani taaneqartutut. Periarfissaqarnera maannakkorpiatq nalilersussallugu ajornakusoorpoq, pissutsit arlallit ilisimaneqanngimmata (assersuutigalugu takornarit amerlassusiisa ineriartorfiunerat, takornarialerisut nittarsaassinnerminni nunamik allanngutsaaliukkamik atuinerat, takornariaqarnikkut attaveqaasersuutitut aningaasaliinerit, siammarterinissamik suliniutit il.il.).

Ilulissat Kangianit misilittakkat takutippaat 2012-mi missiliuinermi ”nunarsuarmi kingornussassaqaqarfimmik toqqaasoqarnerata kingorna ukiuni siullerni pingasuni takornariaqarnerup nalinga ukiumut 63,5 mio. koruuninik⁴⁷ qaffangaatsiartarsimasoq. Naliusut qaffaqinnerat 2005-2007-imi, tassalu toqqaanermiit ukiuni siullerni pingasuni Qaasuitsup Kommunerisimasaanut takornariartartut amerleriarnersa Kalaallit Nunaata sinneranut takornariartartut ineriartornerinut naleqqiunnerisigut missiliorneqarpoq. Periaaseq taanna nalorninartortaqaangaatsiarpoq, takornariartartut amerleriarnernut tunngavissat amerlasuut peqqutaasinnaammata. Ilulissanut takornariartartut kisitsisinngorlugit paasisstissartaat tunngavigalugit 1994-ip kingorna takornariartartut ataatsimut isigalugit amerleriarsimasut takuneqarsinnaavoq, aammalu UNESCO-p toqqaanerata kingorna immikkut amerleriartoqarsimanersoq takuneqarsinnaanngilaq.” Taamaattumik toqqaanerup takornariat amerlassusaannut sunniuteqarneranik, 1994-imiilli qaffakkiartuinnarsimasunut, paatsuugassaanngitsumik takutitsinngilaq.

⁴⁷ Student Consultant W&L (2012). Takornariaqarnerup UNESCO-qarfimmut aningaasaqarnikkut nalinganik misissueqissaarneq:

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://ina.gl/media/2n2dgtzd/pkt83_redeg_oerelse-vedr-muligheder-for-at-oege-fordele-og-mindske-ulemper-ved-unesco-omraadets-omfang-ilulissat-fjorden_da.pdf&ved=2ahUKEwi9-5i-5Z2PAxUZSvEDHZ_gAa4QFnoECBcQAQ&usg=AOvVaw0fav0wh0FuhY0RlZX0TDB9

Ilulissanut tunngatillugu naammassisaqarsinnaassutsimik misissueqqissaarnerup 2026-31-p takutippaa mittarfittaassamut takornariaqarnikkullu ineriartornermut naatsorsuutigineqartumut atatillugu Ilulissani unnuiffissatigut naammassisaqarsinnaassuseq 2026-mit amigaateqaleriissasoq⁴⁸. Nuna allanngutsaaliugaq tikeraanit ussagartitsinissamut periarfissaqarpoq taamaalilluni Ilulissat tatineqarnerat annikillisillugu nunamilu allanngutsaaliukkami inoqarfinni sumiiffinnilu allani unnuinerit aqqutigalugit takornariaqarnerup ineriartortinneqarneranut iluaqutaalluni. Takornariaqarnerup nalinginnaasumik siuariartorfiunera Ilulissanilu mittarfissuup nutaap ammarneqarnera taamaalilluni takornariat amerlinerannik kinguneqartussatut ilimanaateqarpoq, taakkulu nunap allanngutsaaliukkap avannarlarsaanut tikeraarsinnaassapput najukkami takornarialerisunut, neriniartarfinnut, pisiniarfinnut il.il. iluaqutaasussamik⁴⁹.

Nunamut allanngutsaaliuiffiusumut isaavik pingaarneq alla tassaavoq Kangerlussuaq maannakkorpiaq allanngoriartorfiusoq, siunissami inissisimanissaa Kalaallit Nunaannilu takornariaqarnikkut inissisimanera atugassarititaasunut nutaanut naleqqussarneqartussaalluni. Visit Greenlandip nuna tamakkerlugu nunallu immikkoortuini takornariaqarnermut siunnersuisoqatigiiffittut suliap tamatuma ataatsimoorullugu suliasatut pingaarutilittut isigaa – najukkami inuiaqatigiit, najukkami takornarialerisut 15-it ataqqillugit siunissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaannut tamarmut ilaqaataasussamik naleqarnerulersitsinissaq ukkataralugu⁵⁰. Nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsineq Kangerlussuup illoqarfittut ataannarnissaanut ineriartortinnissaanullu iluaqutaasinnaassaaq Kangerlussuarmi attaveqaasersuutit pioreersut Nuummi mittarfissuup nutaap atulernerata kingorna maannakkorpiaq tamakkiisumik atorineqanngitsut atorineqarnerisa ingerlateqqinneqarnerisigut.

Taamaattumik nunap allanngutsaaliukkap takornarianik amerlanerusunik ussagartitseqataasinnaanissaa naatsorsuutigineqarpoq nunallu allanngutsaaliukkap iluani sumiiffinni najukkanut aamma takornarialerisunut nunap allanngutsaaliukkap iluani sammisassanik neqerooruteqartunut aningaasarsiornikkut siammasinnerulersitseqataalluni. Ilulissanut tunngatillugu misissueqqissaarneq assigalugu paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut tunngavigalugit nunamik allanngutsaaliukkamik toqqaanerup qanoq naleqartiginissaa nalilersorneqarsinnaanngilaq.

⁴⁸ <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://tourismstat.gl/wp-content/uploads/2024/10/Kapacitetsanalyse-for-Ilulissat-2026-2031-updated-compressed.pdf&ved=2ahUKEwi4o7v45p2PAxUaVfEDHcAnIaMQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw1IX7jCQBSMZTk bGsSrM768>

⁴⁹ <https://crt.dk.sharepoint.com/sites/hjemmeside-/Dokumenter/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2Fhjemmeside%2FDokumenter%2FDokumenter%2FPublications%2FTurisme%2FIlulissat%2Frapport%2Ffebruar2013%2Epdf&parent=%2Fsites%2Fhjemmeside%2FDokumenter%2FDokumenter%2FPublications&p=true&ga=1>

⁵⁰ <https://traveltrade.visitgreenland.com/da/seneste-nyt/kangerlussuaq-stadig-en-vigtig-del-af-groenlands-turismelandskab/>

9.2.3. Peqqissutsikkut upalungaarsimaneq qimagutsitsinissamillu pisariaqartitsineq

(Peqqissutsimut Inunnullu Innarluutilinnut Naalakkersuisoqarfimmit, Kalaallit Nunaanni Politiinit aamma Naalagaaffimmi Politiinit ilanngussaq)

Inuit, taakkunungalut takornariat ilanngullugit, sumiiffimmiillutik angalasut amerlissappata, tamanna napparsimasoqartillugu, ajutoortoqartillugu assigisaanilluunniit pisoqartillugu qimagussortitsisoqarsinnaaniassammat peqqissutsikkut upalungaarsimanermik annertunerusumik pisariaqartitsiviusinnaavoq. Kingunerisassalli suussanersut maannakkorpiaq nalilersorneqarsinnaanngillat qanoq amerlatigisut nunamut allanngutsaaliukkamut tikeraartarnissaannut missiliuinerimik misissueqqissaarnek imaqaanngimmat. Taamaattumik nunap allanngutsaaliukkap pilersinneqarnerani maanna tunngavissat pigineqartut aallaavigalugit Peqqinnissaqarfimmut isumalluutitigut kinguneqassanerisassat naliliiffigineqarsinnaanngillat.

Takornariaqarnermi amerleriartoqassappat, tamanna ujarlernernut annaassiniarnernullu upalungaarsimanerup (Search and Rescue – SAR) annertusineqarnissaanik pisariaqartitsinermik kinguneqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaanni Politiit allapput, *“Nunamut allanngutsaaliukkamut takornariatartut amerlissappata, tamanna SAR-imik suliat, soorlu ujarlernerit, annaassiniarnerit il.il. amerlinerinik kinguneqassasoq naatsorsuutigineqartariaqarpoq, tamannalu politiini isumalluutitut sunnuteqassaaq, aammalu Kalaallit Nunaata sinnerani SAR-imut upalungaarsimanermut artukkiissalluni. Tusarniaanermi najoqqutarisani takornariat pilersitsinerup kingorna qanoq amerlatigisunik amerlinissaat naatsorsuutigineqarnerisooq allassimanngilaq, taamaattumillu SAR-imik sullissinerit amerleriaataasa annertussusissaat saqqummiutissallugu nalileruminaappoq.*

Aamma tusarniaanermi najoqqutarisassani allaaserineqarpoq, nunami allanngutsaaliugassami kangerloqartinnut maannamut umiarsuarnik sinersorlutik takornariatitsisartunik pulasoqartarsimanngitsoq. Kisiannili nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinermi umiarsuit sinersorlutik takornariatitsisartut Kalaallit Nunaata Avannaarsuani Nunamut Allannngutsaaliukkamut angalasarnerattut amerlinerattut, umiarsuit sinersorlutik takornariatitsisartut amerlanerusut ussanganalissaat mattunneqarsinnaanngilaq. Kalaallit Nunaata kitaani nunatut allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartumi kangerluit, Kalaallit Nunaata avannaarsuani kangerluttut amerlasuutut ornikkuminaatsuusut tikikkuminaatsuullu Kalaallit Nunaanni Politiinit oqaatigineqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik ajutoornerit, taamaallillunilu Kalaallit Nunaanni Politiit aamma Issittumi Sakkutooqarfiup SAR-imik sullissineri amerlanerulersinnaapput, pingaartumik matumani umiarsuit angisuut kangerloqarfinni sarfaqarfiusuni, ikkattunik imalinni, ikkarlulinni, amitsunik pulasarialinni il.il. angalatillugit. Aamma umiarsuit sinersorlutik takornariatitsisartut inunnik umiarsuarmiit nunamut

ikaartitsisassasut naatsorsuutigineqarpoq, tamannalu aamma SAR-imik sullissinerit amerlinerinik kinguneqarsinnaavoq.

Ataatsimut isigalugu aammalu Kalaallit Nunaata kitaani Nunamik Allanngutsaaliukkamik pilersitsinissaq apeqquataatinngu, umiarsuit angisuut qanoq angitigisut aamma qanoq amerlatigisunik ilaasullit, aammalu pissutsit piumasaqaatillu suut atorlugit kangerloqarfinnut – tassungalu ilanngullugu Kalaallit Nunaata kitaani Nunamut Allanngutsaaliukkamut – pulasinnaassanersut isummerfigineqassasoq Kalaallit Nunaanni Politiit inassutigaat.”

Umiarsuit sinersorlutik takornariartitsisartut angalasarnerat inatsimmi allami maleruagassiuunneqarpoq, taamaattumillu Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik inassuteqaammut tassunga tapersiivoq.

Kiisalu Kalaallit Nunaanni Politiit maluginiarneqarpoq, “*Maleruagassani siunnersuutigineqartuni Kalaallit Nunaata kitaani Nunami Allanngutsaaliukkami angalanissamut annaassiniarnernut, SAR-imut il.il. aningaasartuuteqarnissamut atatillugu danskit naalagaaffiannut aamma/imaluunniit Naalakkersuisunut aningaasaqarnikkut sillimmasiisoqartarnissaa siunnerfigineqanngilaq, soorlu tamanna Kalaallit Nunaata Avannaarsuani Nunamut Allanngutsaaliukkamut maleruagassani taamaattoq, taamaattumillu Kalaallit Nunaanni Politiit isumaat malillugu pilersitsinermi takornariartartut amerlinissaannik, taamaalillunilu SAR-imik pisariaqartitsinerup annertusinissaannik naatsorsuutigisaqarneq peqqutigaugu, ilaatigut Kalaallit Nunaanni Politiit aningaasartuuteqarnerulernerinik kinguneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.”*

Angalanernut nalunaarummut, Kalaallit Nunaata Avannaani Kangianilu Nuna Allanngutsaaliugaq pillugu piumasaqaammik taamaattumik saqqummiussisoqarsinnaanernut sanilliullugu, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik pinngortitamik illersuinnermut inatsimmi piumasaqaammik taamaattumik saqqummiussinissamut piginnaatinneqanngilaq. Taamaattumik siunnersuutigineqarpoq, periarfissaq taanna inatsit, Kalaallit Nunaata sinnerani angallannermut maleruagassiuiffiusoq tunngavigalugu oqallisigineqassasoq.

9.2.4. Attaveqaasersuutini pisariaqartitsineq piujuartitsinerlu

(Peqqissutsimut Inunnnullu Innarlutilinnut Naalakkersuisoqarfimmit ilanngussaq)

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik orniguffiusuni qitiusuni ikittunnguani atorulersuutini pilersitsinissaq kissaatigaa (paasissutissiisarfiit inuttaqanngitsut, allagartarsuit paasissutissiiviit assigisaaluunniit). Qanoq annertutiginissaannut pilersitsinissamut ingerlatsinermullu avataanit aningaasalersuisoqarnissaa apeqquataassaaq. Paasissutissiinnermut

atortulersuutit minnerpaamik sumiiffiup illersugaanerani, malittarisassani atuuttunik ileqqorissaarnissamullu kaammattuutini paasissutissiisapput.

Siunissami ungasinnerusumi sumiiffimmi takornarianut atortulersuutini, aqqusinernik, pisulluni aqutissani pilersitsisoqassappat, aqqusernit inunnaat piginnaanikillimasunut aamma naleqquttuunissaat sapinngisamik annertunerpaamik eqqarsaatigineqassaaq.

Nalunaarut takornariaqarnikkut atortulersuutini pilersitsinissamut periarfissiivoq, assersuutigalugu Illuaraqarfiit, inuussutissarsiutigalugu takornariartitsineq, pisulluni aqutissat, oqquiffissat il.il.. Tamatumunnga pisariaqartitsinermut pissutsit amerlasuut apeqqutaassapput: takornariaqarnerup ineriartornera, takornariartitsisarnikkut neqeroorutit nutaat ineriartortinneqarnerat, kommunit nunami allanngutsaaliukkami takornariaqarnikkut sammisat maleruagassiornissaannut kissaatigisaat aamma atortulersuutini nutaanik pilersitsinissamut aningaasassat allallu. Nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarut aammalu aqutsinermut pilersaaruteqassappat sumiiffimmi piujuartitsilluni ineriartortitsinissamik atuinnissamillu qulakkeerinnissapput, kommunillu inuussutissarsiutigalugu takornariartitsinermut, eqqagassalerinermut allanullu maleruagassiorsinnaanerata piujuartitsinissamik qulakkeerinnissinnaavoq, avatangiisunut tunngatillugu, najukkami iluaquteqarnissamut soqutigisanut aamma inuuniarnikkut aningaasaqarniarnikkullu pissutsinut tunngatillugu.

Nunamut Allanngutsaaliukkamut Aqutsisoqatigiit ineriartorneq ingerlaavartumik malinnaaffiginarpaat atortulersuutini nutaanik pilersitsinerup illersuinissamut soqutigisanut kommunillu sumiiffiup ileqquusumik atornerarnerata ingerlaannarnissani qulakkeerinninnissamut pingaarnersiunerannut tunngatillugu akerliunnginnissat qulakkeerlugu, peqatigisaanillu kommunit takornariartitsinermut inatsimmi zonenut immikkoortiterinermut periarfissanik atulersitsinerat tapersersorlugu.

9.3. Aatsitassarsiorneq

Aatsitassarsiornermik ingerlatat nalunaarummut ilaatinneqanngillat (aatsitassarsiornermut suliaassarfiup pinngortitap eriaginissanut inatsimmi ilaatinneqannginnera naapertorlugu).

9.3.1. Suliniutit pioreersut suliniutaaratarsinnaasullu

Nunap allanngutsaaliukkap avannarpassinnerusortaani Ramsareqarfiup pioreersup iluani sumiiffimmi (Naterna) 'Mineral Exploration License'-mik (M-MLSA-410) maannakkorpiaq qinnuteqaateqarpoq. Qinnuteqaat Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut, Inatsisinik Atuutitsinermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfimmi suliarineqarpoq⁵¹. Sumiiffimmi aatsitassarsiornermik ingerlatanik allanik peqarnersoq maannakkorpiaq ilisimaneqanngilaq.

⁵¹ <http://www.nunagis.gl/>

9.3.2. Illersuinerup piiaanerullu akornanni akerleriissuteqarnerit

Aatsitassanut suliassaqarfik pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmut nalunaarutinullu tassunga attuumassuteqartunut ilaatinneqanngilaq. Ramsareqarfimmi aatsitassarsiornermut suliniuteqartoqassappat tamanna Ramsareqarfiit pillugit nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertorlugu allatigut illersuinissamut pisariaqartitsinernik pilersitsisinnaavoq, ingerlatat Ramsareqarfittut toqqaanermi illersuinissamut soqutigisanut pitsaanngitsumik annertuumik sunniuteqartussatut nalilerneqarpoq (ilaatigut Kalaallit nerliaannut mitinullu). Sumiiffimmi nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsineq Ramsareqarfiit pillugit nunani tamalaani isumaqatigiissummi eqqarsaatigisassanut sunniuteqassanngilaq allannguuteqartitsinanilu.

9.3.3. Aningaasaqarnermut pingaaruteqassusia nalilersuinerlu

Kitaani sumiiffiup nuna allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup ilarujussua Ramsareqarfiuvoq masarsoqarfiit nunat tamalaat akornanni pingaarutillit illersorneqarnissaat pillugu Ramsareqarfiit pillugit nunani tamalaani isumaqatigiissut malillugu. Nunami allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartumi Ramasareqarfinnut maleruagassiornerit pioreersut Ramsareqarfiit pillugit nunani tamalaani isumaqatigiissummit aallaaveqarput taamatullu nunani tamalaani pisussaaffiliillutik. Taakku sumiiffimmi nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsisoqarnissaanut apeqqutaatinneqanngillat.

Sumiiffiup illersugaasutut inissisimanera aningaasaliisartut aatsitassanik ingerlatanut soqutiginninnerannut sunniuteqarsinnaavoq, assersuutigalugu aamma aatsitassanik ingerlatat assersuutigalugu takornariat soqutiginninnerannut sunniuteqarsinnaasut.

Aatsitassarsiornermik ingerlatat suulluunniit pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmut ilaatinneqanngillat, taamaattumillu sumiiffinni pinngortitamik illersuineri inatsit naapertorlugu illersugaasuni aatsitassarsiornissamut akuersissuteqarnissamut inatsisitigut tunngavissamik ersarissumik peqarpoq. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup tassunga atatillugu innersuussutigissavaa Tunup avannaarsuani Nunami allanngutsaaliukkami aatsitassarsiornermik ingerlatanut akuersissutinik ullumikkut tunniussisoqarsimammat. Sumiiffiup nunatut allanngutsaaliukkatut inissisimanerat aningaasaliisartut aatsitassarsiornermik ingerlatanut aningaasaleerusussusiannut qanoq sunniuteqarneranut paasissutissat pigineqanngillat.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik Tunup avannaarsuani Nunami allanngutsaaliukkami aammalu Kalaallit Nunaanni sumiiffinni illersugaasuni eqqissisimatitanilu allani takornariaqarnikkut ilisimatuussutsikkullu ingerlatat pillugit paasisassarsiornissamik immikkullu akuerineqarnissamik qinnuteqaatinik amerlasuupilussuarnik ukiuni makkunani tigusaqartarpoq (ataatsimut isigalugu Covid-19-ip atuunnerani matusisoqannginneranut

naleqqiullugu marloriaataanik). Aatsitassarsiorluni ingerlatat takornariat soqutiginninnerannut sunniuteqarneranik erseqqissaataasinnaasunik Kalaallit Nunaanni paasissutissanik peqartoqarneranik ilisimasaqanngilaq, aatsitassarsiornermilli ingerlatat nunami allanngutsaaliukkami ornigarneqartartunut naleqqiullugit inissisimaffigisaat apeqqutaassasoq ilisimanarpoq.

9.4. Kommunit

Kommunit nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissamut aallarniisutut aqutsisoqatigiinni ilaapput, taamaalillutillu aqutsinikkut sinaakkusiussanik kommunit malitassaannik ineriartortitseqataallutik. Aqutsisoqatigiinni peqataanissamut aqutsinermullu pilersaarutissap ataani iliuusissanik atulersitsinissamut kommunini allaffissornikkut nukinnik pisariaqartitsissaaq. Taakku kommunit aningaasatigut sinaakkusiussaasa pioreersut iluanni isumagineqassapput.

Nuna allanngutsaaliugaq maleruagassanik ikittunik atuutsitsilerfiussaaq, innuttaasut takornariartitsisartullu periarfissaannut, taamatullu aningaasarsiornermut periarfissanut killeqartupilussuarmik sunniuteqartussanik. Nuna allanngutsaaliugaq ussasaarutitut takornariartitsinerup annertusineranik kommuninilu najukkami aningaasarsiornerup siammasinnerulerneranik nukittorsarneranillu kinguneqarsinnaavoq. Ataatsimut isigalugu kommuninit nalilerneqarpoq, nuna allanngutsaaliugaq kommunimi suliffeqarnermut aningaasaqarnermullu pitsaasumik tunniussaqaassasoq, sumiiffimmi takornariartitsinerup ineriartortinneqarnera ilutigalugu.

9.5. Namminersorlutik Oqartussat

9.5.1. Aningaasalersuineq – pilersitsineq, ingerlatsineq atortulersuutillu

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup nunamik allanngutsaaliukkamik ineriartortitsinera, tassungalu suliap iluani suliaasat suliniutillu ilanngullugit, EU-p Mingutsitsinnigitsumik Siuariartortitsineranik aningaasalersorneqassaaq, kiisalu kommunit naalakkersuisoqarfiillu allat peqataanerat sullissiviit missingersuutaat pioreersut aqqutigalugit matussuserneqassalluni.

Nunamik allanngutsaaliukkamik ingerlatsineq naalakkersuisoqarfinni kommuninilu aqutsinikkut ilusiligaanerit pioreersut atorlugit sanarfineqassaaq taamaalillunilu sullissiviit maannakkut sinaakkusiussaasa iluanni isumagineqarsinnaasussatut naatsorsuutigineqarluni. Siammarterinissamut atortulersuutit aamma ornigunnissamut attaveqaasersuutit EU-p Mingutsitsinnigitsumik Siuariartortitsinerumut isumaqatigiissutaata immikkoortuata aappaanut ilaatinneqarsinnaapput aamma/imaluunniit avataanit aningaasaliisartunit allanit, taamaattumillu nunatta karsianut nanertuutaassanatik.

Kommunit arlaat parkrangerimik atorfinitsitsinissamik kissaateqassagaluarpat tamanna kommunimit pineqartumit matussuseqartussaassaaq imaluunniit EU-p Mingutsitsinngitsumik Siuariartortitsinermut isumaqatigiissutaata immikkoortuata aappaanut ilaatinneqarluni aamma/imaluunniit avataanit aningaasaliisartunit allanit.

9.5.2. Aningaasaliinerit avataaneersut

Nalunaarut sumiiffimmi takornariartitsinermut atortulersuutinik pilersitsinissamut periarfissaqartitsivoq. Atortulersuutitut taama ittunut qanoq annertutigisumik aningaasaliisoqarnissaa pillugu maannakkorpiaq naliliisoqarsinnaanngilaq.

10. Sakkutuut atortui sammisaallu

(Issittumi Sakkutooqarfimmit ilanngussat)

Issittumi Sakkutooqarfik (AKO) naliliivoq, “*Kalaallit Nunaata kitaani Nunamik Allanngutsaaliukkamik nutaamik pilersitsineq Kangerlussuarmi eqqaanilu sakkutuut sungiusartarnerinut sunniuteqarsinnaasut, imaluunniit toqqaannartumik pinngitsuutitsisarsinnaasut. Nunap Allanngutsaaliukkap pilersinneqarnera Illersornissaqarfiup Kangerlussuarmiinneranut pisariutitsilersinnaavoq, tassungalu attaveqaasersuutit sakkutuullu atortuisa pisariaqartut annertusarnissaannut periarfissat, nunaqarfiup eqqaanilu sumiiffiit sungiusarfittut atorineqarneranut pisariaqarneruleriartortutut isigineqartut ilaatinneqarput.*

AKO maannarpiaq Kangerlussuup nunami sakkutuut sakkutuullu timmisartortartunut immikkoortuisa ataasiakkaat sungiusarfiattut atorineqarnissaanik pilersaaruteqarpoq. Aamma AKO-p nunami sakkutuut amerlineqarnissaat naatsorsuutigaa, taamaalillunilu Kangerlussuarmi oqattaasarfimmik aalajangersimasumik nunamillu sungiusarfimmik pilersitsinissaq pisariaqartinneqartussaavoq. Nunap Allanngutsaaliukkap inissiiffissaatut siunnersuutigineqartumut atatillugu siunissami oqattaasartarfissaq nunalu sungiusartarfissaq Kangerlussuup kujataanut inissinneqartussaapput, siunissarlu eqqarsaatigalugu inissiiffissaq naapertuutinngitsoq paasineqarsinnaavoq. Naggasiutigalugu AKO-p tungaaniit sungiusarnissamut periarfissat, minnerunngitsumillu sullissinermi suliasat aqqiiffigineqartarnissaat annertunerusumik killilerneqassappata, siunissami Kangerlussuarmut aningaasaliissutaasussat toqqissisimanartinneqanngillat.

Siunissami inissiiffissamut tunngatillugu oqattaasarfiup nunallu sungiusarfiup sumiiffimmut pilersarusiornermut ilanngullugit eqqarsaatigineqassasut inassutigineqarpoq.”

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmiit tamatumunnga atatillugu erseqqissaatigissallugu kissaatigineqarpoq, Nunap Allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup inissisimaffiata kijasinnerusortaa ullumikkut Ramsareqarfinnut nalunaarummi illersuinissamat aalajangersakkanut ilaatinneqareermat, taamatullu ullumikkut Kangerlussuup eqqaani takornariartartut amerlareermata. Sumiiffik Nunatut Allanngutsaaliugassatut toqqarneqarpat, tamanna takornariat amerlinerinik kinguneqarsinnaavoq, naliliisoqarporlu Nunatut Allanngutsaaliugassatut siunnersuutigineqartup kijasinnerusortaata illersuiffittut takornariartiftullu atorneqareernera allanngortinneqassanngitsut. Taamaattorli Naalakkersuisoqarfik isumaqarpoq, eqqarsaatigisassat taakku Kangerlussuarmut eqqaanullu pilersaarummut tamarmiusumut, aammalu ingerlatsinermut pilersaarummut 2010-meersumut, Kangerlussuup eqqaata atorneqarneranut atuutereersumut ilanngullugit eqqarsaatigineqarnissaat pingaaruteqartoq:
https://pilersaarut.qeqqata.gl/media/1216/forvaltningsplan_kangerlussuaq_dk_juni2010.pdf.

11. Eqikkaaneq

Matumani kingunerisassanik misissueqqissaarneq Kitaani Nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissamat piareersaatit atatillugu suliarineqarpoq. Nunap Allanngutsaaliukkap pinngortitamut, inuiaqatigiinnut inuussutissarsiornermullu sunniutigisinnaasa, pitsaasut pitsaanngitsullu, nalilersuiffigineqarnissaat siunertaavoq. Misissueqqissaarnermi nalunaarusiat pioreersut, allaatigisat, uumassusilinnik misissuinerit, naalakkersuisoqarfiit kommunillu ilanngussaata aammalu Qeqqata aamma Qeqertaliup kommuniini 2025-mi upernaakkut innuttaasunik ataatsimiititsinerni suliniummilu aqutsisoqatigiinnit suleqatigiissitamillu innersuussisussamit tapiliussat oqaluuserineqartullu tunngavigineqarput.

Nunap allanngutsaaliukkap sumiiffigisaa ullumikkut inatsisitigut tunngavissanut amerlasuunut ilaatinneqareerpoq, sumiiffimmi (tassanilu immikkoortuni assigiinngitsuni) ingerlatanut amerlasoorpassuarnut assigiinngitsunillu maleruagassaqaarluni, tassunga ilanngullugit pinngortitamik illersuineq, takornariaqarneq, asimut pilersaarusiorneq, angallannermut ileqqoreqqusat il.il.. Taamaattumik nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummi killilersuutissatut siunnersuutigineqartut nutaat ikingaatsiartutut oqaatigineqarsinnaapput, taamaattumillu innuttaasut sumiiffimmik atuiinnarsinnaanerannut killilimmik sunniuteqarnerluttussaassallutik. Pingaartumillu takornariartitsinermut inatsit kommuninut periarfissiivoq inuussutissarsiutigalugu takornariartitsinerup maleruagassiornissaanut, taamaaliornikkut najukkami atuneq takornariartitsinikkullu ineriartortitsineq kommunip tamatumunnga nammineq kissaatigisai malillugit aammalu nunamut allanngutsaaliukkamut nalunaarummi sinaakkusiussat aalajangersarneqartut iluanni pisinnaallutik.

Kitaani nuna allanngutsaaliugaq uumassusillit assigiinngisitaarnerisa illersorneqarnerannik nukittorsaasinnaavoq aqutsinermullu toqqammavissamut ataatsimut isiginnittumut qulakkeerinnilluni, pinngortitamillu uumassusillillu assigiinngisitaarnerannik illersuinissamik, sumiiffiup ileqquusumik atornerqarnerata pisuussutaatalu iluaqutiginerisa ingerlatiinnarnissaannik takornariartitsinerullu ineriartortinneqarneranik tapersersuinissamik pingasociusamik siunertarineqartumut tapersersuilluni. Nuna allanngutsaaliugaq taamaalilluni kalaallit kulturikkut kingornussaannik attassinissamut, tassunga ilanngullugu pinngortitap ileqquusumik atornerqarnissaanut iluaqutaassaaq, peqatigisaanillu takornariartitsinikkut ineriartortitsinissamut periarfissanik najukkamilu inuussutissarsiutitigut siammasinnerulersitsinissamut, tassunga ilanngullugu suliffinnik pilersitsinissamut aningaasaliinissamullu pilerinarsaanissamut iluaqutaasinnaavoq. Aammattaaq nuna allanngutsaaliugaq ilisimatusarnermik, nakkutilliinermik Kalaallit Nunaata piujartitsinissaq tunngavigalugu pinngortitamik aqutsinerup iluani maligassiusutut nunanit tamalaanit isigineqarneranik nukittorsaasinnaavoq.

Tamatunngalu ilanngullugu killilersuinerit nutaat piniarnermut, aalisarnermut paarnanillu nuniarnermut killilersuisutut isigineqarsinnaaneritut aarlerinaateqarnera misissueqqissaarnermi tikkuarneqarpoq. Kulturikkut kissaatigineqanngitsumik naleqqussarnissaq aamma takornariartitsinerup piniarnerullu akornanni akerleriittoqarnissaa erumassutigineqarpoq, pingaartumik piffissani sunnertiaffiusuni soorlu tutut piaqqiornerisa nalaanni timmissallu isanerisa nalaani. Aammattaaq pilersitsineq nakkutilliinissamut, eqqagassalerinermut ataqatigiisaa rinermullu sulisussanik amerlanerusunik kinguneqarsinnaavoq, tamannalu avataanit aningaasaliisoqarnissaanik naammassisaqarsinnaassutsimillu annertusaanissamik pisariaqartitsissaaq. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaanni Politiinit erseqqissarneqarpoq, takornariaqarnerup annertusinerani SAR-imut upalungaarsimanerup annertusinissaa pisariaqartinneqarsinnaasoq, taamatullu Issittumi Sakkutooqarfiup erseqqissarpaa, Kangerlussuarimi eqqaanilu tamarmiusumi najuunermik annertusinerata ilanngullugu eqqarsaatigineqarnissaa pingaaruteqartoq.

Tunuliaqutissatut atortussat annertuut pigineqarluartut, suliassaqarfinni arlalinni ilisimasat killeqarnerannik misissueqqissaarnermi tikkuarneqarpoq. Umasoqatigiinnut arlalinnut paasissutissat nutarnissaat pisariaqartinneqarpoq, tassunga ilanngullugit umimmaqassutsimut tuttoqassutsimullu (pingaartumik sumiiffinnut piaqqiorfiusartunut tunngatillugu), timmissanut imarmiunut naasunullu uumasunullu eriagissat allattorsimaffianniittunut allanut, kiisalu qasigissap sumiiffimmut uteqqissinnaaneranut tunngatillugu. Tassungalu ilanngullugu silap pissusiata allannguutaata umasoqarfinnut pinngortitamilu pisuussutit pissarsiarineqarsinnaaneritut sunniteqarneranik piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nalilersuinerit amigaatigineqarput. Aamma paasissutissat misissueqqissaarnerillu, sumiiffimmi takornariartitsinikkut ineriartortitsinerup qanoq sunniteqarsinnaaneranut aammalu takornariaqarnerup najukkami

inuiatigiinnut tamarmiusunut (kulturikkut, inooqataanikkut, inatsisitigut aningaasaqarnikkullu) sunniuteqarsinnaanerannut paasissutissiisinnaasut amigaatigineqarput.

Kingunerisassanilli misissueqqissaarnerup takutippaa nuna allanngutsaaliugaq pinngortitamik illersuineramik, najukkami atuineramik inuussutissarsiornikkullu ineriartortitsineramik ataqatigiissitsinissamut sakkugineqarsinnaasoq pingaarutilik. Sumiiffiup Nunatut Allannngutsaaliugassatut toqqarneqarnerani pinngortitap immikkut ittuunera aammalu illersugassatut misigisassatullu pingaaruteqarnera innuttaasunut takornarianullu ersarissarneqarpoq. Nunap allannngutsaaliukkatut inissinneqarnerani avatanniit aningaasaliissutit ilisimatusarnerillu, sumiiffimmi ilisimasani nukittorsaasussat ineriartortitsisussallu pileritsatsinneqarsinnaapput. Tamatuma peqatigisaanik tammajuitsussanik aallaaniartarnerit akisunerulersinnaapput, nunami allannngutsaaliukkami aallaaniarneq pilerinarnerusutut isigineqartarmat. Nunap immikkoortuanut toqqaaneq takornarianik nutaanik, najukkamut aningaasaliinerusinnaasunut pileritsatsitsinissamut pitsaannerusunik periarfissaqartitsilissaaq. Kangerlussuarmut eqqaanullu takornariartartut amerlinissat naatsorsuutigineqanngilaq, kisiannili maanna umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaallutik aamma pisuinnarlutik takornariartartut, nalimikkut appasittut tikeraanik pinngortitamik soqutiginnittunik taarserneqassapput. Takornariani immikkoortut taakku, soorlu uumasunik, naasunik silallu pissusianik soqutigisallit najukkani ilisimasortanik annertunerusumik atuisarput, aammalu pinngortitamut sunniinerluttarnerat annikinnerusarluni. Nunatut allannngutsaaliukkatut inissiinermi immikkoortunik nutaanik taakkuninnga pileritsatsitsinissaq pingaarutilittut naliliiffigineqarpoq.

Nuna allannngutsaaliukkap ineriartortinneqarneranut atatillugu aqutsinermut aaqquissuusaanermik pilersitsisoqassaaq, naalakkersuisoqarfiit arlallit, aammalu kommunit taakkunanilu inoqarfiit peqataaffigisaanik. Aqutsinerup ilusiligaanera pineqartoq nunap allannngutsaaliukkap ineriartortinneqarnerata ileqquusumik atuinerup ingerlatiinnarnissaanik aamma takornariartitsineramik inuussutissarsiuteqarnerup ineriartortinneqarneranut najukkani kissaatigineqartunut ataqatigiissinneqarnissaanut iluaqutaassaaq sinaakkusiussat pingaarnerit Naalakkersuisunit aalajangersarneqartut iluanni.

Nunamik allannngutsaaliukkamik pilersitsinissaq Naalakkersuisut qitiusumik periusissiaannut aalajangiinerinullu arlalinut tapertaassaaq. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni uumassusillit assigiinngisitaarnerinut periusissiaq 2030-mut aamma Naalagaaffiit Peqatigiit uumassusillit assigiinngisitaarnerannut nunani tamalaani isumaqatigiisummi pisussaaffeqarnermik atuutsitsilernissamut tapertaassaaq. Aammattaaq Kalaallit Nunaata takornariaqarnermut periusissiaanut naapertuuppoq, tassani ineriartortitsinerup piujuartitsinerullu oqimaatigiissinneqarnissat erseqqissarneqarmat, tamannalu aamma Parisimi isumaqatigiisummut ilaalernermik, ilaatigut nunami namminermi silap pissusianut periusissiamik

ineriartortitsinermik suliaqarnermillu kinguneqartussamik atuutsitsilernissamut pilersaarummut 2024-meersumut atuuppoq. Kiisalu suliaq Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat Mingutsitsinngitsunik Annertusaanissamut pilersaarutaannut, Kalaallit Nunaata kitaani nunap allanngutsaaliugassap pilersinneqarnissaanut sulianut aningaasalersuisumut ilaavoq.

Ilisimasat pissarsiarineqarsinnaasut tunngavigalugit Pinngortitamut Avatangiisinullu Nalaakkersuisoqarfik naliliivoq, Kalaallit Nunaata kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsineq sumiiffimmi nunap allanngutsaaliukkap inissisimaffigisassaatur siunnersuutigineqartumi pinngortitamut najukkanilu inuiaqatigiinnut tapertaassasoq, tassunga ilanngullugit siunertarineqartunut pingasunut kommunit aallavissatut tikkuarsimasaat (illersuineq annertunerusoq, ileqquusumik atuinerup ingerlaannarnissaa najukkamilu aningaasarsiornikkut siammasinnerulersitsinissaq). Kingunerisassat pitsaanngitsut inatsisiliornikkut immikkoortunilu allani periusissianit ilaatigut (tassunga ilanngullugu takornariartitsinermut immikkoortoq) kiisalu siunnerfilimmik siammarterinermik suliniuteqarnikkut aaqqiissuteqarfigineqarsinnaapput. Peqatigisaanillu nuna allanngutsaaliugaq nunatta uumassusillit assigiinngisitaarnerinut periusissiaata aamma takornartitsinermut periusissiap atulersinnissaannut tapersersuissaaq, nunanilu tamalaani suleqatigiinnerni Kalaallit Nunaata peqataaffigisaani nunani tamalaani anguniakkat iliuuseqarfiginissaannut aamma tapersersuissalluni.

Kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik kommunit kissaateqarnerisa naammassineqarneratigut kingunerisassanik misissueqqissaarnermi iluaqutissat ajoqutissallu ilisimaneqartut erseqqissarneqarput. Mingutsitsinngitsumik Siuariartorneq pillugu isumaqatigiissut naapertorlugu Kitaani nunamik allanngutsaaliukkamik pilersitsinissamut tunngatillugu politikkikkut suleriaqqinnermi aalajangiinissamilu kingunerisassanik misissueqqissaarneq ilaatinneqassaaq.